

Sport Management i Europa

Analys av ett snabbt växande utbildningsområde

Hans-Erik Olson

Fritidspolitiska studier:

1. Olson, Hans-Erik, *Att välja kommuner. En metoddiskussion i urvalsfrågan*. Kommunal fritidspolitik i ett jämförande perspektiv: Delrapport 1, 1987, 26 sid. 20 kr.
2. Olson, Hans-Erik, *Staten, turismen och rekreationen. Producenter och konsumenter i kamp om makten! En inledande studie*, 1988, 65 sid. 90 kr. **Utgången. En uppdatering är under arbete.**
3. Forum för fritidsforskning, *Att forska om fritid! Plan för uppbyggandet av svensk fritidsvetenskap*, 1989, 34 sid. 60 kr.
4. Olson, Hans-Erik, *Från socialvårdskvacksalveri till elitidrott. Fritidsförvaltning i Stockholm*, 1990, 45 sid. 50 kr.
5. Olson, Hans-Erik, *Fritidens idéhistoria ur ett framtidsperspektiv*, Fjärde omarbetade upplagan 2005, 33 sid. 90 kr.
6. Olson, Hans-Erik, *Fritidsvetenskap jorden runt. En snabbresa*, 1993, 13 sid. **Utgången och ersatt av nummer 9.**
7. Lindroth, Jan, *Idrottsrörelsens fyra samhällsroller. Ett diskussionsunderlag*, 1994, 13 sid. 40 kr.
8. Carlsson, Mats, *Fritidspsykologi. Tre artiklar som utmanar den konventionella visdomen*, 1995, 15 sid. 50 kr.
9. Olson, Hans-Erik, *Fritidsvetenskaplig utbildning. Ett internationellt perspektiv*, 1997, 52 sid. 80 kr.
10. Olson, Hans-Erik, *Sport management i Europa. En analys av ett snabbt växande utbildningsområde*, 2007, 32 sid. Gratis i pdf-format. 50:- i tryckt format.

Samtliga priser **inkl.** moms 6 % och porto.

Mångfaldigandet av innehållet i denna skrift, helt eller delvis, är enligt lagen om upphovsrätt av den 30.12.1960 förbjudet. Förbudet gäller varje form av mångfaldigande genom tryckning, kopiering etc.

FRITIDSPOLITISKA STUDIER kan beställas genom

Fritidsvetarna/Fritidsvetenskaplig Bokhandel

Enhagsvägen 9

187 40 Täby

Telefon- och faxnr: 08 - 15 25 65

e-post: bokhandeln@fritidsvetarna.com

Fritidspolitiska Studier 11

© **Fritidsvetarna** och Hans-Erik Olson.

Täby 2007.

ISBN 91-87534-

ISSN 0284-4826

Innehåll

Förord	4
Bakgrund	5
Inledning	7
Några begrepp	7
Några frågeställningar	9
Sport Management som fenomen	12
Sport Management i Tyskland	15
Deutsche Sporthochschule i Köln	15
Institut für Sportökonomie und Sportmanagement	16
Analys	17
Sport Management i England	18
De Montfort University	18
Undergraduate	18
Årskurs 2	19
Årskurs 3	19
Postgraduate	20
Loughborough University	22
Undergraduate	23
Arbetsmarknad	26
London Metropolitan University (f.d. University of North London)	26
Undergraduate	26
Postgraduate-nivån	28
Slutsatser för Sverige	29
Skilj mellan utbildning av idrottslärare och Sport Management	29
Vidga synen på Sport Management	29
Bilaga 1. VDN-märk Sport management-utbildningarna	32

Förord

Denna studie grundar sig på ett uppdrag från *Sveriges Riksidrottsförbund* sommaren 2001. Artikeln publicerades i skriften *Sport management i Europa och USA*, Stockholm 2002, där även en studie av Bill Sund om den amerikanska utbildningen är publicerad. Skriften är sedan länge slutsåld hos RF.

Precis som syftet var startade skriften en diskussion om behovet av managementutbildning också inom svensk idrott. Många idrottsvetenskapliga institutioner intresserade sig för utbildningsinriktningen. Dessvärre hade de flesta inte tänkt igenom inriktning och andra fordringar för att kunna erbjuda en utbildning av hög kvalitet. Ett grundläggande problem var att många inte såg någon större skillnad mellan ”coaching” och ”management”. Ett annat var att lärarnas kunskaper om idrottens *specifika* managementfrågor inte var överväldigande. Utbildningarna marknadsfördes visserligen som ”sport management”, blev sällan mer än enklare kurser i idrottsadministration. Så gott som alla utbildningar har nu också lagts ner.

Därför står vi åter i stort sett på ruta ett. Vi har fortfarande ingen kvalificerad Sport management utbildning i Sverige. Eftersom utbildning och forskning hänger intimt samman, så får vi inte heller någon sammanhållen och välutvecklad forskning inom fältet. Idag har vi en mycket liten grupp – 3-4 personer – disputerade akademiker inom ämnen som ekonomi, organisationsteori, sociologi, statskunskap med dokumenterat forskningsintresse för idrottens managementfrågor. Samtliga går inom några år i pension.

Av två skäl är detta inte bra. För det första halkar vi på efterkälken jämfört med andra länder. Vi behöver bara vända blickarna mot Danmark och Norge, så finner vi en betydligt starkare samhällsvetenskaplig forskning – jag räknar inte pedagogiken dit – än vi har i Sverige.

För det andra har nu den nya ledningen för Sveriges Riksidrottsförbund börjat lobba för att Sverige skall vara med i tävlingen om stora internationella mästerskap. Det är i sig utmärkt, men hur skall det gå om dessa skall skötas av idrottsledare med enbart några poäng i Företagsekonomi? Visst kan vi värva företagsledare från andra branscher, men dessa har yrkesmässigt ingen kunskap om idrottssektorns specifika problem och möjligheter.

Därför finns det anledning att åter ta upp frågan om en kvalificerad Sport managementutbildning i Sverige. Därför publiceras denna rapport på nytt.

Inför nypubliceringen har jag översiktligt kontrollerat angivna universitets hemsidor och gjort smärre förändringar. Som jag befarade i texten från 2001 har *Du Montfort University* inte klarat av tappet av både Trevor Slack och John Amis. Detta understryker det nyss sagda om betydelsen av lärarnas kompetens för ett universitetsprogram.

I övrigt har jag inte gjort några förändringar i texten, varför utbildningarna hos de presenterade utbildningarna kan ha organiserats om. Det spelar i detta sammanhang mindre roll eftersom huvudintresset här är att presentera idéer, som kan väcka intresse och stimulera debatten i Sverige.

På slutet har jag lagt till en debattartikel som jag publicerade i *Svensk idrott* nr 6 år 2002.

Täby i mars 2007

Hans-Erik Olson

Bakgrund

Jag har under en längre tid och med allt större förvåning noterat det svaga intresset i Sverige för en samhällsvetenskaplig utbildning och forskning – inom ämnena ekonomi, ekonomisk-historia, sociologi och statskunskap¹ - kring idrott och fysisk aktivitet. Detta akademiska fält har i stället sedan länge dominerats av fysiologer, medicinare och pedagoger. Under senare år har även psykologer, historiker, jurister samt i någon mån filosofer anslutit sig.

I en artikel, skriven 1989, skrev jag följande:

”Ett samhällsvetenskapligt perspektiv på idrotts- och friluftslivet har hittills inte efterfrågats av idrotts- och friluftslivsrörelsen, varken i dess forskning eller högre utbildning. Resultatet har blivit ett kunskapsläge som är pinsamt dåligt.”²

Tolv år senare har jag ingen anledning att ändra på omdömena. Däremot skulle jag vilja tillägga att inte heller samhällsvetare har i någon nämnvärd utsträckning noterat att idrott och fysisk aktivitet är ett samhällsfenomen av stort värde både för individerna (aktiva och åskådare) och för samhället, inte minst ekonomiskt.

Därmed vill jag inte påstå att ingenting har gjorts inom det samhällsvetenskapliga fältet. Under tidigt 90-tal arrangerade Göran Widebäck i Lund en forskarkurs i Sport Management. Den fick dessvärre ingen fortsättning. Däremot har Björn Lindquist i Lund sedan 1995 årligen arrangerat högskolekurser i Idrottsjuridik. Inom den idrottspedagogiska utbildningen vid Göteborgs universitet tas Sport Management-frågor upp inom ramen för en kortare kurs. Bosöns folkhögskola startade hösten 1999 en fortbildning i Sport Management, som dock i huvudsak bygger på en sedvanlig idrottsledarutbildning där det pedagogiska ledarskapet och inte det organisatoriska ställs i centrum. Vid Ishockeyskolan i Örnsköldsvik arrangeras en ”Managementutbildning för klubbledare och sportchefer”, men den är på endast 20 poäng och kan därför aldrig nå särskilt djupt.

Forskningsmässigt är situationen nog ännu sämre. Någon forskarmiljö värd namnet finns inte. Om vi försöker identifiera de forskare (post-doktor) inom samhällsvetenskapliga ämnen, vilka har ett dokumenterat intresse av forskning inom Sport Management, så finner vi c:a 4-5 personer i hela landet. Tar vi med doktorander, så kan vi fånga in ett 10-tal.

Riksbankens Jubileumsfond arrangerade förvisso hösten 1986 en konferens om samhällsvetenskaplig och humanistisk idrottsforskning,³ men den tycks inte ha följts upp med forskningsinsatser på området. Här kan vi jämföra med det närliggande Norge, där Kulturdepartementet har avsatt 7,5 miljoner NOK per år till *Norges Forskningsråd* för att få igång samhällsvetenskaplig forskning inom området.

Under senare år har vi kunnat iakttaga att området ”sport management” har uppmärksammas i Sverige. Hösten 2001 startar Växjö-universitet ett treårigt program i ”Coaching och Sport Management”. Den bygger på idrottsläraryrket och har sin starkaste betoning på coaching. Högskolan Dalarna startar samtidigt en 20 poängskurs med inriktning mot Sport management. Även där finns planer på att utveckla kursen till ett helt program.

I dagsläget kan vi således konstatera att spridda initiativ har således tagits och tas, men att ännu ingen har tagit ett helhetsgrepp på den samhällsvetenskapliga utbildningen och forskningen inom idrott och fysisk aktivitet. Vi har i Sverige ännu en mycket liten erfarenhet av utbildning och forskning inom samhällsvetenskaplig idrottsforskning och utbildning/Sport Management.

---

¹ Även ämnet juridik bör räknas till detta fält. Där har dock Björn Lindquist gjort ett förtjänstfullt arbete kring att etablera inriktningen ”idrottsjuridik”.

² Olson, Hans-Erik, ”Idrotts- och friluftslivets politiska ekonomi”, *Turbulens i rörelsen*, SISU 1991, 57.

³ *Samhällsvetenskaplig och Humanistisk Idrottsforskning*, Riksbankens Jubileumsfond 1987:2.

Går vi utomlands kan vi konstatera motsatsen. Området Sport management har vuxit starkt under de senaste 10-15 åren. Vetenskapliga tidskrifter och böcker publiceras, internationella organisationer har bildats och vetenskapliga konferenser arrangeras. Av således flera skäl kände jag mig manad att försöka bekantgöra Sport managementperspektivet för en svensk publik. Därför skrev jag i juni 2000 en PM med rubriken ”Sport Management - en kunskapsgren för svensk idrott?”⁴ Med denna i hand uppvaktade idrottshistorikern Bill Sund och jag strax efter midsommar Kenneth Wising vid Idrottsenheten vid dåvarande Kulturdepartementet för att uppmärksamma regeringen på situationen.

Delvis blev vi också bönhörda. I regeringens budgetproposition för 2001, framhålls behovet av ökat utbildning och forskning kring idrottsjuridiska och idrottsekonomiska frågor.⁵ Även om regeringen ännu inte ville ta ett helhetsgrepp på idrottens samhällsvetenskapliga utbildning och forskning,⁶ så var detta ändå en positiv skrivning.

Vår projektidé förankrades under sensommaren och hösten även hos Lennart Karlberg, RF. Efter diskussioner beslöt vi oss i november för att gå in till Kulturdepartementet med en ansökan om medel för att starta upp ett projekt, där följande delar ingick:

1. En studie utförs gemensamt av Hans-Erik Olson och Bill Sund där utländska erfarenheter av Sport Management-utbildningar m.m. presenteras och analyseras.
2. En konferens med ett mindre antal deltagare från Riksidrottsförbundet (inkl. SF) m.fl. organisationer inom ”fysisk aktivitet”, forskare, universitet och högskolor, forskningsfinansiärer samt kommunal fritidsförvaltning arrangeras för att diskutera områdets betydelse för svensk idrott och idrottsförvaltning.
3. Svenskt värdskap för en europeisk konferens om Sport Management som utbildnings- och forskningsområde i samband med RF:s 100-årsjubileum år 2003.⁷

Regeringen beslöt att i sitt regleringsbrev ge RF i uppdrag om att utföra den av oss föreslagna studien. Däremot skrevs anslaget ner högst betydande.⁸ Med en starkt förminskad budget gjorde vi under våren en reviderad arbetsplan, där antalet besök vid utländska universitet skars ned betydligt. En arbetsfördelning mellan Bill Sund och mig gjordes. En planerad mer vetenskapsteoretisk analys av den internationella akademiska diskursen fick helt lyftas ut.

Under juli 2001 besökte jag *Deutsche Sporthochschule* i Köln (Hans-Dietrich Horch), *London Metropolitan University* - f.d. *University of North London* - (Bob Lintell), *De Montford University* i Bedford (Trevor Slack och John Amis) samt *Loughborough University* (Barrie Houlihan och Ian Henry). I England har jag också besökt *Department of Culture, Media and Sport*,⁹ *Local Government Association*¹⁰ samt de professionella organisationerna *Institute for Sport, Parks and Leisure* (ISPAL) – f.d. *Institute of Leisure and Amenity Managers*¹¹ - och *Institute of Sport and Recreation Management* (ISRM).¹²

---

⁴ Något ändrad version PM 2000-09-07.

⁵ Regeringens prop. 2000:1.

⁶ I ett sådant helhetsgrepp ingår naturligtvis även idrottspolitiska och idrottsociologiska analyser.

⁷ Skrivelse till Kulturdepartementets Idrottsenhet från Hans-Erik Olson och Bill Sund, ”Ang. en analys av utländsk forskning och utbildning kring Sport Management, dat. 2000-11-16.

⁸ Regleringsbrev för Sveriges Riksidrottsförbund 2001.

⁹ www.culture.gov.uk/

¹⁰ www.lga.gov.uk/

¹¹ www.ispal.org.uk/index.cfm.

¹² www.isrm.co.uk/

Inledning

Några begrepp

Begreppet *Sport Science* är sedan decennier etablerat. Det har i huvudsak kommit att beteckna idrottsvetenskaplig forskning och utbildning med utgångspunkt i fysiologi, medicin och humanbiologi med tydlig akademisk grund i ett naturvetenskapligt betraktelsesätt.

Begreppet *Physical Education* är lika väletablerad och avser i huvudsak utbildning av skolsystemets behov av lärare i idrott eller motsvarande beteckningar.

Under senare år har begreppet *Sport Management* lanserats och gett upphov till nya utbildningsprogram och forskarsamarbete. Numer vågar jag påstå att även detta begrepp internationellt sett har blivit etablerat och omfattar ett vanligtvis brett samhällsvetenskapligt perspektiv på idrotten.

Det är inte alldeles enkelt att översätta engelskans "sport management" till svenska. Vi måste tolka bägge begreppen. Engelskans "sport" kan inte problemfritt översättas med "idrott". Engelsmännen har själva problem med att tydliggöra vad de menar med begreppet *sport*. I politiska sammanhang är det tydligt att begreppet används som ett paraplybegrepp för diverse helt olika typer av fysisk aktivitet. Sport betecknar således både elitidrott och promenader. Detta leder naturligtvis till förvirring och läsaren av regeringsdokument blir hela tiden osäker på vad skribenten menar.¹³ Argument som stödjer promenader som fysisk aktivitet gäller inte, i varje fall inte generellt, för elitidrott och tvärtom.

Läsaren blir också ständigt förvirrad om brittiska myndigheter med "sport policy" och "sport development" syftar till att få fram fler internationella guldmedaljer till brittisk idrott eller om syftar till att få fler människor att ägna sig åt lågintensiv fysisk aktivitet för att råda bot mot begynnande eller fullt utvecklad övervikt och ohälsosamt leverne.

Engelsmännens problem med "sport"-begreppet liknar det vi i Sverige har haft alltsedan 1970-års beslut om "Idrott åt alla". Där gavs begreppet "idrott" samma övergripande definition som engelskans "sport". Därmed blev både friluftsliv och Friskis-jympa "idrott". I slapt vardagsspråk är det nog fortfarande många som inte gör någon åtskillnad mellan vad vi kan kalla för "karriäridrott" och där "elitidrott" blir det naturliga och logiska slutet på karriären, och friluftsliv.

Ser vi på den tyska debatten har "sport" samma övergripande betydelse. Men tyskarna gör ändå en tydlig skillnad mellan "leistungssport" och "breiten/freizeitsport". På tyska språket finns inget riktigt bra uttryck för "friluftsliv/outdoor recreation". Å andra sidan har engelskans "fitness" vunnit anklang i Tyskland. Uttrycket står för den vanligtvis maskinrelaterade fysiska aktivitet som gymen erbjuder.

Går vi till den akademiska världen blir situationen annorlunda. De flesta svenska "idrottsforskare" torde idag ansluta sig till Göran Patrikssons klagörande definition av "idrott".¹⁴ Med denna som grund blir varken friluftsliv eller Friskis-jympa "idrott" utan andra typer av fysisk aktivitet.

---

¹³ Se t.ex. *A Sporting Future for All. The Government's Plan for Sport*. Department for Culture, Media and Sport, London 2001, *England, the sporting nation. A Strategy*, Sport England, London 1997, *The Value of Sport. Best Value through Sport*, Sport England and Local Government Association, London 1999.

¹⁴ Patriksson menar att idrott är "en institutionaliserad fysisk aktivitet med större eller mindre inslag av tävling, där den fysiska prestationsförmågan har stor betydelse och deltagandet styrs av regler som formulerats av de officiella idrottsorganisationerna". Patriksson, Göran, *Idrott, tävling, samhälle*. Örebro 1982, 16. Se även Olson, Hans-Erik, *Idrott och fysisk aktivitet – mellan kommersialism och idealism* (kommande). Folkhälsoinstitutet, *Vårt behov av rörelse. En idéskrift om fysisk aktivitet och folkhälsa*. Karlshamn 1996, 10ff.

Går vi till engelska och tyska universitet kan vi se en liknande inställning. Engelskans Sport Science-tradition har en betydligt större relevans för "idrotten" än för övriga typer av fysisk aktivitet. Det är också betecknande att både fritidsidrott och friluftsliv är undervisningsmoment huvudsakligen under program med rubriken *leisure*. Sport management-utbildningar koncentrerar sig också på *idrottens* organisationer och företag, inte på fritidens. Det gör däremot program med rubriken *Leisure management* eller *leisure studies*, som också har en stark anknytning till den kommunala fritidssektorn, vilka i England brukar gå under beteckningen *Departments of Leisure Services*. En av denna sektors stora uppgifter är att stimulera människor till fysisk aktivitet, och då inte i första hand till idrott. Detta framgår tydligt i de *Leisure* eller *Cultural Strategies*, som snart alla brittiska kommuner har tagit fram, stimulerade av regeringens försök att modernisera den offentliga sektorn.¹⁵

Även tolkningen av engelskans "management" vållar problem. Svenskar kan lätt missförstå begreppet och tro att "management" och "administration" är samma sak. Så är det inte i engelskan. En administratör kan nöja sig med att hålla ordning på papper och räkenskaper och i övrigt vara trevlig mot sin personal. En "manager" skall förvisso kunna detta och leda organisationens *inre* liv, men dessutom måste han eller hon *också* kunna strategiskt positionera den egna organisationen på marknaden. Detta kräver dels en god kunskap om åtminstone den närmaste världen utanför den egna organisationen, dels förmåga att analysera tendenser och förhållanden *utanför* den egna organisationen, bland övriga organisationer och inom den offentliga sektorn.¹⁶

Det säger sig självt att en manager måste ha en mer kvalificerad och teoriansknuten utbildning än en administratör. Enklare administrativa tekniker kan en normalbegåvad människa lära sig på ganska kort tid. För att kunna analysera en organisations *inre* och *yttre* liv, att kritiskt granska information och träna sig i att hantera ständiga förändringar krävs vanligen en treårig akademisk utbildning¹⁷, som ger grundläggande kunskaper och förståelse både om den egna organisationens logik och profilering, formulering av mål och medel samt om det omgivande samhällets spelregler och interaktioner. Komplexiteten av Sport Management framgår av Figur 1.

Ett problem är dock att vi inte har ett adekvat svenskt ord för engelskans "manager". Möjligen kan vi använda begreppet "entreprenör", men det ordet är lika utländskt som "manager" och kan sannolikt också missförstås. I avvaktan på att en god svensk översättning av engelskans "manager" följer jag en etablerad svensk sed att använda det engelska uttrycket "manager"

När vi talar om Sport Management är det således viktigt för det första skilja mellan administratörer och managers.¹⁷ För det andra är det viktigt att vi skiljer mellan å andra sidan en "idrottsmanager" och en "coach" eller en "idrottsledare". Förvisso är begreppet "coach" också ett mångtydigt begrepp, inte minst sedan uttrycket har blivit populärt även i företagsvärlden fjärran från all fysisk aktivitet. Å andra sidan torde begreppet inom idrottsrörelsen ha en tydlig referens till de ledare som direkt leder andra människor i en idrottsaktivitet. Detta är i huvudsak ett pedagogiskt/psykologiskt arbete, där även kunskaper i fysiologi, anatomi, idrottsmedicin (skadepreven-

---

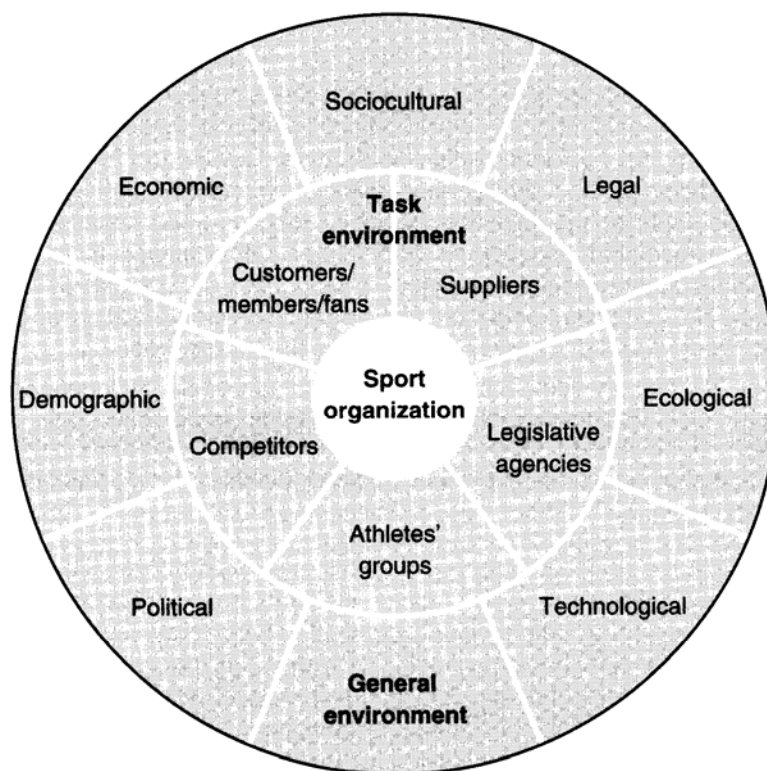
¹⁵ Regeringen Blair startade för några år sedan en kampanj kring *Modernising Government*. Kvalitet skulle ersätta Thatcher-epokens budgetsparande. *Compulsory Competitive Tendering* (CCT), inom vilken stora delar av den kommunala sektorn skulle upphandlas på marknaden i syfte att spara pengar, har ersatts av Best Value-projektet, där huvudfrågan är vad medborgarna kvalitativt sett får ut av sina skattepengar. Som ett av instrumenten för att det målet har kommunerna uppmanats att utarbeta särskilda strategidokument för sin fritidssektor.

¹⁶ En pedagogisk liknelse för att tydliggöra skillnaden mellan en administratör och en manager kan hämtas från sjöfarten. Båtens *inre* liv styr på större båtar från maskinrummet, men båtens framfart måste skötas från bryggan, där kaptenen har utsikt över dels landområden och grynnor, dels andra båtar.

¹⁷ Det är svårt att hitta ett lämpligt svenskt uttryck för "managers". Möjligen kan "entreprenör" vinna anklang, men det uttrycket betecknar vanligen en person som får saker att hända, vilket kanske inte alltid är så lycklig. En "käck entreprenör" bör vi nog akta oss för, men knappast för en kunnig och insiktsfull manager. Att införliva ytterligare ett engelskt uttryck i det svenska språket kan väl heller knappast vara negativt.

tion) m.m. är centrala kunskapsområden vid sidan kunskaper om själva ”spelet” och tekniken inom respektive idrott. Att leda en organisation är något helt annat och förutsätter också andra kunskaper och insikter. Detta konstaterande är en av utgångspunkterna för mitt fortsatta resonemang.

Figur 1. Idrottsorganisationer och deras förhållande till omgivningen¹⁸

Figure 7.1 The sport organization's general and task environment.

Några frågeställningar

Den här begreppsutredningen har inte enbart en akademisk betydelse. Den reser också frågan om hur en svensk utbildning och forskning inom fältet Sport management skall se ut och inriktas. Skall en sådan utbildning enbart vända sig till sådana studenter som förväntas söka arbete inom RF:s förbund och klubbar? Kan utbildningen vara användbar även för arbete företag som t.ex. tillverkar eller säljer idrottsutrustningar? Kan sportjournalister och verksamma inom media/informationsföretag med anknytning till idrott ha glädje av utbildningen?

Om vi med ”idrott” menar ”fysisk aktivitet så kommer också andra frågor än dem som vanligen intresserar RF:s specialförbund att resas, som handlar om friluftsliv, gym, Friskjympa. Därmed är vi också inne på den kommunala fritidssektorns anläggningar och övrig verksamhet. Åtskilliga kommuner har idag en kommunal ”kultur och fritidsförvaltning”, som också har behov av en kvalificerad managementutbildning.¹⁹

Att kulturella, sociala och fysiska aktiviteter är viktiga fritidsaktiviteter – en sund själ i en sund kropp - torde de flesta hålla med om. Flera av dessa aktiviteter – om inte alla - ägnar vi oss

¹⁸ Slack, Trevor, *Understanding Sport Organizations. The applications of Organizational Theory*, 134

¹⁹ I Sverige finns endast en sådan vid Högskolan i Skellefteå. Utbildningen är emellertid ännu inte forskningsanknuten och lider av stora innehållsliga problem. Hösten 2000 startade Lunds universitet en utbildning i Landskrona i *Fritidskultur och fritidsarbete*. Den grundar sig på ämnesstudier i Pedagogik och Sociologi och har således liten relevans för management-arbeten, trots att fritidschefer har varit inblandade i att bygga upp utbildningen. Här ser ett exempel på svårigheterna att rätt förstå en ”management-utbildning”.

också om när vi turistar. Hänger turism och idrott ihop? Ja, *Sport Tourism* är ett annat växande utbildnings- och forskningsfält som vi inte heller ens har börjat arbeta med i Sverige. Därmed måste vi ställa oss frågan om det inte är så att områdena fritid, idrott, kultur och turism innehållsligt och managementmässigt sett har gemensamma drag, som motiverar uppbyggandet av ett undervisningsprogram där några eller alla områden ingår?

Den frågan leder oss in på universitetsekonomi och utbildningskvalitet. Om svenska universitet skall starta Sport managementutbildningar med acceptabel kvalitet, så måste dessa universitet eller högskolor skaffa sig kompetenta lärare. Det räcker inte med allmänakademiker som på sommarlovet läser in en bok med orden "sport management" i rubriken. Det är en sak att undervisa i traditionella A-, B- och C-kurser i ett universitetsämne. Det är en helt annan sak att undervisa i specialfält som fritid/idrott/kultur/turism.

Att använda Sport managementbegreppet för ett bredare utbildnings- och forskningsanslag erbjuder inte bara ekonomiska synergieffekter i form fler studenter. Det erbjuder också en kvalitativ synergieffekt i form av gränsöverskridande kunskaper och erfarenheter. I Sverige har vi en vana i att tänka enbart en tanke i taget. Vi har svårigheter till ett gränsöverskridande betraktande. Idrottsintresserade personer visar ofta en stor entusiasm över sin idrott, som icke sällan dessvärre tar sig uttryck i en viss introvert syn på saken. Alla klarar inte att se över idrottsanläggningen staket. Samma fenomen kan vi finna bland kulturfolket, vilka också visar stor entusiasm över den senaste konstutställningen eller romanen, men som vanligen intar en betydligt svalare attityd gentemot det senaste fotbollsderbyt.

Akademisk utbildning handlar generellt om att vidga gränserna, stimulera till kritisk granskning av fenomen i syfte att upptäcka nya dimensioner. Kort sagt handlar akademisk utbildning om att lära ut och träna studenterna i ett kritiskt förhållningssätt. Detta måste också ligga till grund för en Sport managementutbildning. Kan det till och med vara så att om idrotten får jämföras med fritid, kultur, turism så uppstår en djupare förståelse för det specifika med idrotten?

Idrotten har en klar koppling till hela fältet fritid/kultur/turism. Alla fyra sektorerna handlar innehållsligt om upplevelser som höjer vår icke-materiella livskvalitet, vare sig vi nu är konsumenter (åskådare) eller producenter (jobba, sjunga i kör, vandra i fjällen). Vad är det som gör att människor på sin fritid ägnar sig åt idrott, kultur eller turism? Genom den fritidsvetenskapliga teoribildningen, som ligger till grund för utländska *Leisure Studies* utbildningar finner vi förklaringar till detta.²⁰ Det är därför inte särskilt egendomligt att vi utomlands finner just denna koppling mellan Sport Management och Leisure Management.

Idrotten har också en koppling till den ideella sektorn och därmed till andra typer av ideella organisationer.²¹ Vi vet genom både svensk och utländsk forskning att ideella organisationer – ibland kallad för den "tredje sektorn"²² – spelar en viktig roll i samhällsbygget. Vi kan anta att den rollen kommer att öka i framtiden. Behöver dessa organisationer en management-utbildning som ökar deras möjligheter att agera på ett professionellt sätt?²³

Någon läsare kan nu invända och hävda att vi inte skall ha en ökad "professionalisering" av den ideella sektorn och därför också kanske ifrågasätter behovet av en Sport management-ut-

---

²⁰ Fritidsvetenskapliga nyckelbegrepp är livskvalitet, välbefinnande, inre motivation och livsmakt. Se Olson, Hans-Erik, *Fritid eller Kultur? Ett försök till en fritidsvetenskaplig syntes* (kommande).

²¹ Här bör vi dock notera att karriäridrotten alltsedan den introducerades kring sekelskiftet 1900 hela tiden har haft ett kommersiellt drag. Detta har under de senaste 30-40 åren accentuerats. Att huvuddelen av Sveriges idrottsklubbar fortfarande är organiserade som ideella föreningar spelar i detta sammanhang ingen roll. Om denna debatt, se vidare Olson, Hans-Erik, *Idrott och fysisk aktivitet...*

²² I begreppet "tredje sektorn" ingår även kooperativ. Dessa är dock framför allt alternativ till traditionella företag (AB) och offentlig förvaltning och har därför lite gemensamt med folkrörelser och frivilliga föreningar.

²³ Det kan ifrågasättas om inte "folkrörelsernas kris" i huvudsak är ett uttryck för bristande professionalitet hos organisationsledarna.

bildning i Sverige. Om så, vad kommer då att hända med den 100 år gamla svenska folkrörelsemodellen, där vem som helst skall kunna ta på sig ledaruppgifter i en idrottsförening?

Frågan är viktig och i allra högsta grad relevant. Men för det första måste vi skilja mellan professionalisering och byråkratisering. Folkrörelse-Sverige brukar anklagas för att den ökade professionaliseringen i form av anställda konsulenter m.fl. har tagit initiativkraften från medlemmarna. Här rör det sig snarare om byråkratisering än om professionaliseringen. Om anställda tar över uppgifter som medlemmarna borde göra – särskilt om organisationen strävar efter att ha aktiva medlemmar – så betar sig de anställda inte särskilt professionalitet. I en massrörelse är det de anställdas uppgift att engagera och stimulera medlemmarna till aktivitet i stället för att göra allt själva.

Ser vi till idrotten har stora delar av den svenska idrottsrörelsen sedan decennier lämnat folkrörelsemodellen i den meningen att alla skall få vara med. Ingen idrottsledare har någonsin ställt upp ett lag om 200 man i en fotbollsmatch. Om laget vill vinna matchen får endast de bästa 11 männen – eller kvinnorna – spela, några avbytare får sitta på bänken, medan resten får sitta på läktaren.

Inom karriäridrotten har alltid varit viktigt att vinna matchen, klättra upp i divisionerna eller – inom de individuella idrotterna – förbättra resultaten. Globalisering har nu blivit ett välkänt begrepp. Skall vi i Sverige hänga med i svängarna och även i framtiden producera internationellt gångbara idrottsmän, så får vi finna oss i att delta i en knivskarp konkurrens.

Detta är i första hand en uppgift för coacher och tränare, men att bedriva karriäridrott är idag både dyrt och fordrar en god och effektiv organisation. Allt större krav på egenfinansiering av verksamheten ställs på organisationerna. Till detta kommer alltmer sofistikerade anläggningar. Den fråga som vi egentligen bör ställa är: behöver vi effektiva organisationer och anläggningar för karriär- och elitidrott i Sverige?

Organisationer som arbetar med fysisk aktivitet som rekreation har andra problem att brottas med, men grundfrågan är densamma. När alltfler människor tenderar att sitta stilla framför TV:n i stället för att ägna sig åt fysisk aktivitet behövs effektiva organisationer som kan närma sig dessa människor utan att skrämja bort dem med tävlingar och prestationsinriktade aktiviteter.

Inom de kommunala fritidsförvaltningarna blir det alltmer viktigt att veta hur mycket av skattepengar som skall satsas på ett näringspolitiskt motiverat stöd till karriär- och elitidrotten och hur mycket som skall satsas på en folkhälsoinriktad och lågintensiv fysisk aktivitet för de breda folklagen.²⁴

Under 90-talets ekonomiska kris har debatten om hur vi skall använda skattepengarna blivit påtaglig. Alltfler ifrågasätter den gamla välfärdsstatens sätt att distribuera offentliga medel, där ingen har frågat efter effekterna. Krav på fördjupade kunskaper och insikter hos personal och politiker om den offentliga verksamhetens art och innehåll ställs alltmer. Detsamma gäller för privata entreprenörer oavsett om de kallar sig ideella eller kommersiella.

---

²⁴ Vi kan notera det idrottspolitiska program som Stockholms stad antog 2000. Där framhålls redan på första sidan idrottens kommersiella betydelse för Stockholm. I programmet sägs inget om behovet av hälsomotiverad fysisk aktivitet för vuxna. Få kommuner är så tydliga och vet så klart vad de skall satsa sina skattepengar på som Stockholm.

Sport Management som fenomen

Begreppet Sport Management är etablerad i många västländer. Det första utbildningsprogrammet inom området startade vid Ohio University, Columbus, redan 1966. Den stora utvecklingen kom i USA under 1980-talet med ett knappt 100-tal program på både undergraduate och graduate-nivåerna.²⁵

Genren har spritt sig till Europa och har fått starkt fotfäste i framför allt Storbritannien, Tyskland, Frankrike. Som en följd av detta ökande intresse publiceras ett växande antal böcker och vetenskapliga tidskrifter. I Nordamerika, Europa och Oceanien finns särskilda forskarorganisationer - *North American Society for Sport Management* (NASSM), *European Association for Sport Management* (EASM), *Sport Management Association of Australia and New Zealand* (SMANZ). Organisationerna organiserar regelbundna forskarkonferenser och fungerar som redaktioner för facktidskrifter *Journal of Sport Management*, *International Journal of Sport Management*, *Sport Management Review*, *Journal of Sports Tourism*. På internet finns det också ett flertal webbsidor.²⁶

Vad innehåller Sport managementutbildningarna? Jag har som nämnts inte kunnat göra en innehållsanalys av läroböcker och vetenskapliga tidskrifter. För att ändå ge en bild av innehållet har jag valt att presentera innehållsförteckningen i en av de mer berömda amerikanska läroböckerna, *The Management of Sport. Its foundation and application* med Bonnie L Parkhouse som redaktör. Boken är en översikt och har därför fått kritik för att vara ytlig. Det är emellertid svårt att skriva djuplodande i en översikt, varför kritiken delvis faller till marken. Det finns dessvärre ingen liknande bok skriven av européer.

Part I. Fundamentals

Definition, Evolution and Curriculum
Sport Management: Its Scope and Career Opportunities
Experimental Learning Through Field Experiences: Internships and Practical Research and Inquiry

Part II. Human Resource Management

Organizational theory and the Study of Sport
Group Decision Making and Problem Solving
Human Resource Management in Sport
Labour Relations in Professional Sports

Part III. Issues of Policy

Ethics

Tort Liability and Risk Management
Contract Law and Sport Applications
Constitutional and Statutory Law

Part IV. Facilities

Managing the Facility

Part V. Marketing

Sport Marketing. A Strategic Approach
Sponsorship
Sport Licensing

Part VI. Economics and Finance

Economics and Sport Management
Accounting and Budgeting
Financing Sport

Part VII. Conclusion

Managing Uncertainty

I Europa kan vi i litteraturlistorna se att fritidsaspekten av idrott ges en mer framträdande roll än i den nämnda amerikanska boken. Kopplingen mellan Sport *and* Leisure tycks i Europa vara vanligare än i USA. Möjligen beror detta på att USA alltsedan 1960-talet har självständiga utbildningsprogram inom området *Leisure Studies*. I Europa ges också den politiska dimensionen

---

²⁵ Parkhouse, Bonnie L, "Definition, Evolution and Curriculum", *The Management of Sport. Its foundation and application*. Mosby, 2nd ed. 1996, 6.

²⁶ www.unb.ca/web/SportManagement/easm.htm, www.unb.ca/sportmanagement/,

större utrymme än i USA. Det hänger sannolikt samman med att Europas stater och kommuner har engagerat sig i idrotten i betydligt större utsträckning än i USA.

Inom Sport Management finns liksom i andra akademiska verksamheter en rad problemfält, där lärare och institutionsledare måste välja sida. Ett sådant rör relationen mellan undervisning i teknisk skicklighet och i akademisk förståelse. Av tradition har idrottsutbildningar jorden runt haft en stark koncentration på att lära ut olika tekniska skickligheter. Hur hoppar man höjd? Hur simmar man 200 m ryggsim? I takt med att anläggningarna har utvecklats och blivit alltmer komplicerade tillkommer en rad färdigheter som har med skötsel av anläggningen att göra. Hur skall klorhalten i simbassängens vatten regleras? Hur fungerar kylsystemet i en skridskoarena? Även inom ekonomi- och personaladministration finns en rad tekniker, som är bra att kunna. Hur skall olika utgifter bokföras i räkenskaperna? Vilka lagar reglerar arbetsmarknaden?

Allt detta saknar akademiskt värde. Universitetens huvuduppgift är att träna studenterna i kritisk analys och förståelse av ett *fenomen* – här ”sport” eller ”fritid”. Samtidigt är det svårt att helt rensa ut de tekniska skickligheterna från en akademisk utbildning som skall förbereda studenterna för ett kommande yrkesarbete inom en bestämd.

Ett annat problemfält gäller relationen mellan Sport Management och moderdisciplinerna: Ekonomi, Juridik, Sociologi, Statskunskap. Intresset för idrottsvetenskapliga studier bland forskare inom dessa ämnen har varit måttligt. Detta har lett till att antalet kompetenta lärare åtminstone inledningsvis har varit begränsat. Ett sätt att försöka lösa detta problem är medvetna försök att hålla kontakten med moderdisciplinerna och stimulera dess lärare att akademiskt intressera sig för idrotten som ekonomiskt, juridiskt, sociologiskt och politiskt fenomen. Ett sådant intresse är nu också i stigande.

Detta är nödvändigt för att höja kvaliteten på undervisningen. Trevor Slack menade exempelvis att det skulle vara mycket lätt för en bra ekonomiinstitution vid ett universitet att gå in och bygga upp ett Sport management-program, som kvalitativt överglänser många av de program som idag ordnas vid idrottshögskolor. Däremot framhöll han, liksom Hans-Dietrich Horch, att idrotten är ett mycket specifikt fenomen, som påtagligt skiljer sig från övriga managementområden. Detta är trots allt ett starkt argument för att slå vakt om Sport Management som ett självständigt problemfält.

Ett tredje problemfält är universitetens alltmer kommersiella överväganden. Huvuduppgiften för de flesta högskolor och universitet världen över är idag att skaffa studenter. Därför gäller det att känna av *studentmarknadens* – inte arbetsmarknadens - behov och intressen. Frågan blir då, vilka kurser studenterna vill läsa? I takt med att idrotten blir alltmer kommersiell och massmedial, så ökar intresset bland studenterna. För de lyckosamma finns goda möjligheter till långvariga och goda inkomster som klubbdirektörer eller managers.

En negativ aspekt av utbildningssektorns kommersialisering är att mindre nogräknade universitet anställer lärare med svag eller tveksam kompetens. Trevor Slack träffade för en tid sedan en lärare vid ett amerikanskt Sport Management program, som ensam undervisade på samtliga programmets moment.²⁷ I en seriös akademisk verksamhet är detta omöjligt, resultatet blir därefter. För att råda bot på saken är det i USA vanligt att professionella organisationer, som vill slå vakt om sin status och även legitimera både den professionella organisationens och utbildningsprogrammets existens, ackrediterar utbildningar. Inom den amerikanska fritidssektorn har en sådan varit i bruk sedan mitten av 1970-talet.²⁸

---

²⁷ Intervju med Trevor Slack, Bedford 16 juli 2001.

²⁸ Olson, Hans-Erik, *Fritidsvetenskaplig utbildning. Ett internationellt perspektiv*. Fritidspolitiska studier nr 9. Stockholm 1997.

Inom Sport Management-området har ett liknande försök gjorts av *North American Sport Management Association*. Trevor Slack menade dock att ackrediteringskraven är låga, vilket leder till att utbildningarna inte håller enligt honom tillräcklig kvalitet. Han menade att av Nordamerikas c:a 300 Sport Managementutbildningar så är det blott ett 10-tal som håller acceptabel standard.²⁹

Sport Management flyter nu fram på en popularitetsvåg inom världens högskoleutbildningar. Alla sådana vågor böljar fram och tillbaka. Trenderna växlar bland studenterna och det ligger en klar fara i att universiteten alltför mycket tittar på sociologiska undersökningar om vad som för tillfället är populärt. I morgon kan situationen vara den omvända.

Det här bör även i Sverige se upp. Även om utvecklingen hos oss långt ifrån har nått samma proportioner som i USA, så styrs även vår utbildningssektor av kommersiella faktorer som skol- och studentpengen - från grundskola till högskola. Om nu Sport Management utbildningar blir populära även hos oss, är risken stor att universitet och högskolor kör igång utbildningar utan att ha tänkt igenom koncepter. Kvaliteten på en akademisk utbildning står och faller med lärarnas vetenskapliga och pedagogiska kompetens! Och vi vet att i varje fall den vetenskapliga kompetensen inom Sport Management inte är särskilt spridd i vårt land.

Därför är det viktigt att ”praktikerna” och de förtroendevalda inom idrotts/fritidssektorn gör klart för sig vilken kompetens de anställda behöver. Endast så kan en fruktbar dialog mellan akademierna och praxisfältet utvecklas.

---

²⁹ Intervju med Trevor Slack, 16 juli 2001.

Sport Management i Tyskland

Sport management utbildningar introducerades i mitten av 1980-talet när Universität Bayreuth i Bayern startade en utbildning i Sportökonomie. 1989 startade Deutsche Sporthochschule i Köln *Diplom-Sportökonomie* som en påbyggnadsutbildning. 1995 tillsattes där en professur i ämnet. Under de senaste åren har intresset ökat markant och inriktningen finns nu eller ar under utveckling vid flera tyska universitet och Fachhochschulen.

Bakgrunden till det ökade intresset ligger i den starka professionaliseringen av idrotten, som har skett framför allt sedan 1970-talet. Borta var nu för evigt den tid då Carl Diem, Tysklands idrottsfader, kunde hävda att idrott och pengar inte hörde ihop. Medvetenheten om att Tyskland behövde inte bara professionella idrottsmän och tränare utan även professionella managers växte. Under senare tid har intresset fått ökat stimulans genom kommunernas ekonomiska kris, som har resulterat i att idrottsklubbar har fått ta ett ökat ansvar för verksamheten. Detta gäller särskilt driften av idrottsanlagningar.³⁰

Deutsche Sporthochschule i Koln³¹

I Köln finns på grundutbildningsnivan två utbildningsvägar. Den ena – *Lehramtsstudiengange* – syftar till utbildning av idrottslärare vid grundskola, gymnasium samt särskola. Den andra – *Diplom-Studiengang Sportwissenschaft* – börjar med ett gemensamt basår följt av tre år inom en av fem ”hauptstudium”. Denna utbildning skall vi nu se närmare på. **Basåret** bestande av:

Idrottsvetenskaplig grundkurs:

- tränings- och rorelsevetenskap, biomekanik
- anatomi, fysiologi, trauma
- idrottspedagogik, idrottspsykologi
- idrottssociologi, idrottshistoria, idrottsfilosofi
- forskningsmetodik, statistik

Teori och praxis inom olika idrotter

- träning, lek och gestaltning
- friidrott, simning, redskapsgymnastik
- olika bollspel
- fyra idrottsaktiviteter som inte tidigare berörts.

De fem olika inriktningarna i **hauptstudium** genomförs organisatoriskt inom fem skilda institut:

1. Training und Leistung,

- tränare för framför allt elitidrottsforbund och klubbar
- medarbetare inom företag som tillverkar idrottsartiklar.

2. Freizeit und Kreativität,

- ledare för rekreationsidrott i ideella organisationer inom fritids- och välfärdssektorn,
- ledare för lek-, dans-, teater- och kulturorganisationer
- turism- och andra delar av den kommersiella fritidsektorn
- kommunala verksamheter.

3. Prevention und Rehabilitation

- sjukgymnaster inom rehabiliteringen
- medarbetare vid sjukkassor och andra delar av

halsssektorn

- halsspedagoger inom Fitnessklubbar, halsscentra, företag och idrottsföreningar

4. okonomie und Management

- managers inom föreningar, förbund och statliga institutioner.
- idrottsekonomer inom företag som tillverkar och säljer idrottsartiklar
- managers inom fitness-, fritids-, och idrottsanlagningar.

5. Medien und Kommunikation

- sportjournalister inom press, radio och TV
- press/informationssekreterare inom klubbar, förbund och andra idrottsorganisationer
- medarbetare inom media- och marknadsundersokningsforetag

³⁰ Intervju Heinz-Dieter Horch, Köln, 11/7 2001.

³¹ Presentationen bygger dels på intervju med Horch, dels på informationsmaterial från Köln, se <http://www.sportoekonomie-dshs.de/index.php4>.

Institut für Sportökonomie und Sportmanagement

Som ovan nämnts startade utbildningen inom idrottsekonomi redan 1989, men då som en påbyggnadsutbildning till Idrottshögskolans grundutbildning. Under 1990-talet utvecklades grundutbildningen och fick sin nuvarande form 1998. Utbildning och forskning leds av nationalekonomen och sociologen Heinz-Dieter Horch, som 1995 blev utnämnd till Tysklands förste professor i *Sportökonomie*. Genom sitt forskningsintresse för frivilliga organisationer kom han i kontakt med idrottsrörelsen.

Utbildningen förbereder för arbeten inom alla typer av organisationer inom fältet fysisk aktivitet: idrottsklubbar och förbund (kommersiella eller ideella), fitnessanläggningar, agenturer, statliga och kommunala förvaltningar, anläggningar, producenter av idrottsartiklar. Den har sin grund i national- och företagsekonomi men försöker se managementaspekten ur ett tvärvetenskapligt perspektiv. Den har sin grund i allmän akademisk teori och empiri, men stärks genom att vara inriktad på idrottens specifika problem. Utbildningen försöker också knyta samman teori och empiri.

Heinz-Dieter Horch framhöll vikten av framför allt två förhållanden, som Sportmanagement-utbildningar måste förhålla sig till. För det första måste sportmanagement hålla kontakten med utvecklingen av teori och empiri inom de ämnen som är relevanta ur ett managementperspektiv. Därför försöker Horch bjuda in allmänekonomer/sociologer m.fl. till konferenser och kongresser för att dels suga upp nya tankar från dessa forskare, dels intressera allmänakademikerna för studier av fältet idrott. Genom detta arbete skapas en mångvetenskaplig arena där idrottsvetenskapligt sinnade ekonomer får träffa likasinnade sociologer, statsvetare m.fl.

Även i undervisningen tar Horch hjälp av lärare från *Universität Köln*. Ett av de stora problemen, menade Horch, för sportmanagement i Tyskland är att så få akademiker ännu har upptäckt att fältet idrott är intressant att beforska. Någon fara i att t.ex. Universität Köln skulle ta över Managementutbildningen från Idrottshögskolan ser han inte.

För det andra måste Sportmanagement koncentrera på det specifika i fenomenet "idrott". Det är just genom att kombinera allmänna teorier m.m. med det idrottsspecifika, som själva poängen med Sportmanagement ligger.

Institutet tar varje termin in 80 studenter. Totalt finns det c:a 600 studenter på olika nivåer. Undervisningen delas in i fem områden. Utbildningen avslutas med praktik och ett vetenskapligt arbete.

Sportökonomie

- nationalekonomi
- företagsekonomi
- idrottsekonomi
- idrottslig företagslära (Sportbetriebslehre)

Sportmanagement

- Organisationsteori
- Managementteori
- Idrottsanläggningars management
- Fritids- och Turismekonomi

Sportmarketing und -sponsoring

- Allmän marknadsföring
- Idrottens marknadsföring
- PR, Sponsring och reklam inom idrotten

Rechnungswesen und Finanzierung im Sport

- Allmän budgetering och finansiering
- Budgetering och finansiering inom idrotten

Sportrecht

- Allmänjuridisk grundkurs
- Idrottsjuridik
- Idrottspolitik

Institutet hävdar själv att arbetsmarknaden för studenterna är både god och bred. Den goda arbetsmarknaden består kanske framför allt i ett uppdämt behov av kvalificerad personal, kopplat till den allmänt sett ökade efterfrågan på akademiskt utbildad arbetskraft. Uppföljningar av hur studenterna från Universität Bayreuth har lyckats på arbetsmarknaden stöder den positiva synen från Köln. De blivande arbetsgivarna finns inom såväl ideella som kommersiella idrottsorganisationer, statliga och kommunala förvaltningar samt företag med anknytning till fysisk aktivitet i vid mening.

För att svara upp mot den senaste tidens behov av ökade kunskaper om anläggningsförvaltning har Högskolan startat en ny utbildning *Alternative profil Sportverwaltung*. Den är mer tvärvetenskapligt inriktad och har också en omfattande praktik inlagd i programmet.

Studenter som så önskar kan fortsätta sina studier vid Institutet och avlägga doktorsexamen. Den första avlades 1997. Bland pågående forskningsprojekt kan följande nämnas:

- Kommunale Sportverwaltung
- Grundlagen der beruflichen Qualifizierung in der Freizeitwirtschaft – Teilbereich Sport
- Professionalisierung im Sportmanagement

Köln har också stått som värd för två idrottsekonomiska kongresser. Den senaste arrangerades i månadsskiftet november/december 2000.

Analys

Att utbildningen i Köln har en ekonomisk inriktning behöver ingen betvivla. Kursplanen har en betydande övervikt för framför allt företagsekonomiska ämnen. Däremot är det betydligt klenare beställt med andra ämnen. Visserligen hävdar Institutet att utbildningen är tvärvetenskaplig och förvisso ingår kurser som inte har sin grund i ekonomisk teori, men dessa är både ganska få och har en liten tidsmässig omfattning.

Icke-ekonomiska ämnen studeras framför allt under det första för alla studenter inom studievägen *Sportwissenschaft* gemensamma året. Å andra sidan uppträder under detta år det säregna fenomenet att även management-studenterna tvingas läsa anatomi och fysiologi, ämnen som de knappast kommer att ha någon nytta av som managers.³² Det hade varit rimligare att management-studenterna hade fått fördjupa sig i idrottssociologi och idrottspolitik, två andra viktiga fält inom management-perspektivet.

Inom Idrottshögskolans studieväg *Sportwissenschaft* finns, som nämnts, fem olika valbara inriktningar. Vart och ett av dessa leds av ett institut, vilket motsvarar en svensk institution. Samarbetet mellan dessa har varit något svårt att få grepp om, men huvudintrycket är att de arbetar var för sig. Även om det förekommer valbara kurser, som åtminstone tangerar ett annat instituts område, tycks studenterna vara bundna till det institut och den inriktning som de har valt. Institutet för *Medien und Kommunikation* resp. *Freizeit und Kreativität* har exempelvis kurser som borde vara av intresse även för en manager och tvärtom. Inom det sistnämnda institutet ägnar man sig mycket åt rekreations/fritidsidrott och annan fysisk aktivitet, men framför allt utifrån ett beteendevetenskapligt, främst pedagogiskt, perspektiv. Det utesluter dock inte att det inom institutet för *Freizeit und Kreativität* skrivs uppsatser och avhandlingar inom områden som idrottspolitik, europeiska idrottssystem och andra områden viktiga för management.

---

³² Ett publicerat resultat från projektet "Professionalisierung im Sportmanagement" stärker denna tes. Av de tillfrågade, som arbetade inom idrottsagenturer (en delsektor av arbetsmarknaden) placerade sig "Sportmedizin" och "Sportwissenschaft" långt ner på listan över viktiga kunskaper. Listan toppades av "Kommunikative Kompetenzen" och "Fähigkeiten zur Kundengewinnung".

Sport Management i England

Utbildningar i Sport Management förekommer vid många universitet. Kvaliteten på dessa är mycket skiftande beroende framför allt på lärarnas skiftande grad av professionalitet.

Den allmänna organisationen av utbildningen varierar. På vissa ställen är den organiserad inom School of Business,³³ på andra ställen tillsammans med Sports Science och/eller Physical Education. Utbildningen inom *Sport Science* har sin teoribas i naturvetenskap och medicin. Ett genomgående drag är att det *samhällsvetenskapliga* studiet av "Sport" är organiserat tillsammans med den fritidsvetenskapliga utbildningen inom området *Leisure Studies/Science*.³⁴ Det senare har i Storbritannien av tradition en management-inriktning och förbereder studenter till att arbeta inom kommunernas Department of Leisure Services och att leda verksamheten vid anläggningar för fritid, idrott och rekreation.

De Montfort University³⁵

Fram till läsåret 2000-2001 var utbildningen organiserad under *School of Physical Education, Sport and Leisure*. Fr.o.m. läsåret 2001-2002 omorganiseras verksamheten och en ny fakultet – *Bedford Faculty* – har inrättats för all utbildning i Bedford.³⁶ Inom denna upprättades två "schools" – *School of Education* samt *School of Sport and Leisure*. I den förstnämnda koncentreras all lärareutbildning, inkl. utbildningen av idrottslärare (Physical Education). Den andra skolan fick till uppgift att undervisa och forska kring övrig idrotts- och fritidsverksamhet. Här tar jag bara upp den senare.

Undergraduate

Inom ramen för *School of Sport and Leisure* ges fyra utbildningsprogram:

- BA/BSc i Sport Studies
- BA/BSc i Leisure Studies
- BA/BSc i Environmental Studies/Ecology

För mitt syfte är det särskilt intressant att närmare studera de två förstnämnda programmen och jämföra deras innehåll (se nästa sida). Då ser vi hur nära de två programmen Sport resp. Leisure Studies innehållsligt ligger varandra. Synergieffekter uppstår när flera kurser är identiska inom de två områdena. De kurser som anges här är till viss del valbara, varför studenterna kan komponera sin utbildning efter eget intresse och framtida karriärmöjligheter.

Programmet för Leisure Studies har dessutom vissa kurser gemensamma med programmet för *Environmental Studies*. Det gäller i första hand kurser kring Outdoor/Countryside recreation.

Det är också viktigt att notera att programmet för Sport Studies inte är en utbildning i management. Det är i stället profilerat mot arbeten som "coach" och liknande inom idrottsförbund och klubbar. På grundutbildningsnivån är programmet "Leisure Studies" mer managementinriktad än

---

³³ *University of Coventry* ger BA examen i *Sport Management*, som organiseras inom *Coventry Business School*. Undervisningen bedrivs kring tre centrala begrepp: "business, leisure and sport", www.coventry.ac.uk/courses/undergraduate-full-time-a-z/a/238.

³⁴ Jämför t.ex. *Leeds Metropolitan University* och dess *School of Leisure and Sports Studies*.

³⁵ Framställningen bygger på intervju med prof. Trevor Slack, Bedford 16 juli 2001 samt informationsmaterial från De Montfort.

³⁶ De Montfort University har campus på flera orter runt Bedford, bl.a. Leicester, Milton Keynes och Lincoln.

motsvarande inom sport. Leisure Studies varianten är också mer inriktad mot arbete inom den offentliga sektorn, i synnerhet den kommunala.

Kurser	Sport Studies	Leisure Studies
Årskurs 1	Introduction to Sociology of Sport and Leisure	Samma
	Introduction to Physiology	Urban Recreation
	Introduction to the Nature and History of Sport and Leisure	Samma
	Introduction to Psychology	Samma
	Introduction to Anatomy and Mechanics for Sport	Introduction to Outdoor Recreation
	Philosophic Inquiry in Sport and Leisure	Samma
	-	Recreation Demand
	-	Introduction to Tourism
Årskurs 2	Gender, Class and Ethnicity in Sport and Leisure	Samma
	Psychology: Skill in Sport	Leisure, Society and the Individual
	Muscle function and Mechanics	Philosophy of Leisure
	Visual Data Capture	Aquatic Recreation
	Research Design	Samma
	Sport Meaning and Existence	Countryside Recreation
	Social Psychology of Sport	Recreation Resource Studies
	Motivation and Cognition	Leisure and Tourism
	Behaviour in Groups	Samma
	Exercise Support Systems	-
	Force Data Capture	-
	Sport Media and Mythology	-
Årskurs 3	Sports Physiology	Leisure and Popular Culture
	Independent Study	Samma
	Exercise and Training Programmes	Leisure and Cultural Diversity
	Sports Injuries and Ergonomics	Leisure and Personal Being
	Rotational Motion in Sport	Outdoor Recreation Case Studies
	Youth Sport Participation	Leisure and Recreation Management and Administration
	Stress in Sport	Leisure Policy and Planning
	Applied Sport Psychology	Tourism and Heritage Studies
	Sport and Ethics	-
	Cultural Aspects of Sport	-
	Special Study	Samma

Sport Studies programmet förbereder mer för arbete inom den privata sektorn, föreningar och andra mer kommersiella företag. Programmets syfte är också att studera "Sport and Exercise in Contemporary Culture". Enligt planerna skall dock Sport Studies programmet inför 2002 utökas

med ett antal moduler kring media, cultural studies och management.³⁷ Det är dock en ständig kamp inom fakultet och skola om hur och var de olika modulerna skall finnas. I slutändan avgörs vanligen saken mer av de olika lärarnas relativa maktposition inom organisationen än av akademiska och intellektuella överväganden.

Postgraduate

På postgraduate-nivån erbjuder De Montfort utbildning inom fem områden:

- Physiology of Exercise
- Sport & Exercise Psychology
- Sport & Leisure Management
- Socio-cultural Aspects of Sport and Leisure
- Environmental Studies

Inom området *Sport & Leisure Management* erbjuder De Montfort fyra postgraduateexamina. Förutom doktorexamen (Ph.D.), Master of Arts, Postgraduate Diploma samt Postgraduate Certificate, samtliga i *Sport and Leisure Management*. De båda senare utgör kortare varianter av Masterexamen.³⁸ Doktorexamen är en ren forskargrad och koncentreras på avhandlingen. Här skall därför enbart masterexamen tas upp.

I studenthandboken för läsåret 2000-2001 konstaterar universitetet att efterkrigstiden har ineburit en ”dramatisk ökning av behovet för program inom sport och fritid” och att denna utveckling i Storbritannien speglar en internationell trend. ”Idrott och fritid i alla dess olika varianter (diversity) har blivit en central livsaspekt”. I Storbritannien har därför såväl offentliga organ som kommersiella företaget ständigt fått agera för att möta konsumenternas krav på produktutveckling, lagstiftningar och andra regelverk.

”Sammantaget har dessa faktorer gjort att sport och fritidsmanagement blivit en av de mest spännande och belönande (rewarding) sektorer i den brittiska ekonomin att arbeta inom”.

Resultatet har också blivit att marknaden, såväl inom privat som offentlig sektor, hela tiden har ökat sina krav på kunskaper och kvalifikationer på personalen. Tillsammans med dessa förändringar har andra mer allmänna samhällsförändringar också påverkat hela sport- och fritidssektorn

- a) teknologiska förändringar har genom Internet och digital television skapat nya marknader inom sektorn. Tillkomsten av interaktiva spel och ny utrustning och material har haft en liknande effekt.
- b) Förändringar i den offentliga sektorns styrning som Thatchers *Compulsory Competitive Tendering* (CCT)³⁹ och Blairs *Best Value* har i hög utsträckning påverkat den kommunala organisationen särskilt inom fritidssektorn. Samhället har under de senaste 20 åren genomgått en kulturell förändring där stora delar av den offentliga sektorn har omorganiserats till förmån för kommersiella lösningar. Detta gäller även skolan och hela utbildningssektorn. Nu försöker även skolor organisera sina sport och fritidsanläggningar så att de genererar vinst.
- c) Den i början av 1990-talet lanserade *National lottery* har lett till helt nya och betydande finansieringsmöjligheter för sport, fritid och kultur. Nu har man emellertid märkt att lotteriets medel börjar användas till ett allt större antal olika verksamheter, bl.a. till skolornas eftermiddagshem. Detta tillsammans med att allt färre människor spelar på lotteriet har reducerat bidragen till sport och fritid.
- d) Den privata sektorn har i allt högre grad kommit att engagera sig i sport och fritidssektorn. Tillsammans med EU:s lagstiftning, den kommande gemensamma europeiska valutan samt fortsatt globalisering kommer att ytterligare påverka sport och fritidssektorn.

---

³⁷ De Montfort University. Sport/Leisure and Recreation Studies. Informationsmaterial.

³⁸ En Masterexamen kräver 12 moduler, Postgraduate Diploma 8 samt Postgraduate Certificate kräver 4 moduler. Om modulsystemet, se nedan.

³⁹ För en presentation av CCT-systemet, se Olson, Hans-Erik, *Fritidsvetenskaplig utbildning. Ett internationellt perspektiv*. Fritidspolitiska studier 9, Stockholm 1997, 15 ff.

Universitetet konstaterar vidare att ”Sport and Leisure Management” snabbt har fått ett brett erkännande som en profession. Därför vill Masterprogrammet möta två krav:

1. utbildning av managers med hög kunskapsnivå, men också effektiva och sensibla (sensitive),
2. ett program som åtnjuter en spridd nationell och internationell status.

De Montfort framhåller utbildningsområdets kvalitet genom att lärarna påtagligt har bidragit till kunskapsutvecklingen och forskningen inom området. Det är också högt värderat av en av de två professionella organisationer som finns i Storbritannien, *Institute of Sport & Recreation Management (ISRM)*. Medlemskap i organisationen kan man endast få om man kan uppvisa en professionell och personlig kompetens. För detta har ISRM satt upp ett antal kriterier. De som har gått igenom De Montforts masterprogram kan ha uppnått 75 % av ISRM:s *Management Certificate* eller 50 % av kraven för ISRM:s *Management Diploma*.⁴⁰

Utbildningen inom Masterprogrammet består av 12 moduler. Den mest omfattande är avhandlingen som kräver 60 ”credit values”. Av undervisningsmodulerna ger 6 moduler 8 ”credit value”, medan 5 moduler ger nästan det dubbla – 15 credit values.

Modulerna har noga valts för att ge en fokuserad och mångvetenskaplig kunskap kring Sport och Fritids-management. Modulerna skall uppfylla tre mål:

1. Studenterna skall få en sund praktisk och teoretisk förståelse av traditionella managementinriktningar som strategisk management, marknadsföring, human resource management, organisationsteori, organisationsbeteende samt finansiell management.
2. Studenterna skall få hjälp att utveckla ett kritiskt och analytiskt förhållningssätt till problemlösning samt också lära sig tekniker, som hjälper dem att utveckla en professionell hållning till sektorns managementproblem.
3. Slutligen skall studenterna tränas i att genomföra ett forskningsprojekt.

Modulerna är

1. The Application of Organisational Theory to the Sport and Leisure Industry
2. Organisational Behaviour and its Application to Sport and Leisure Organisations
3. The Strategic Management of Sport and Leisure Organisations
4. The Marketing of Leisure and Sport Organisations
5. Managing Human Resources in the Sport and Leisure Industry
6. Financial Management in the Sport and Leisure Sector
7. Media Culture: Sport, Leisure and Consumption
8. The Political Economy of Sport and Leisure
9. Sport, Leisure and the Law
10. Rural and Urban Recreation Management
11. Social Research Applications to Leisure and Sport Organisations

Undervisningsformerna är blandade; traditionella föreläsningar, seminarier, individuell undervisning och studiebesök. En viktig del av undervisningen utgörs av diskussioner som förekommer i klassernas schemalagda övningar. Studenterna förväntas därför besöka samtliga. Vid sidan av modulernas litteraturlistor används fallstudier från *Nike* till *Sheffield Theaters Trust*, från *English Football Association* till *International Olympic Committee*, från *Warwick Castle* till *David Lloyd Leisure*.⁴¹ Lärarna kommer – förutom från den egna institutionen – dels från *School of Sport*

---

⁴⁰ Den andra professionella organisationen, *Institute for Sport, Parks and Leisure (ISPAL)* arbetar förvisso också på att höja sektorns anseende och de anställdas kompetens, men den ställer inte samma krav på professionalitet för medlemskap.

⁴¹ *David Lloyd Leisure* är ett av Storbritanniens många kommersiella företag, som bl.a. driver ett antal Leisure Centres på entreprenad från kommuner.

Science, dels från *Faculty of Business*. På så sätt hämtas kunskap dels från idrottsvetenskapens specialister, dels från traditionella ämneskompetenta lärare.⁴²

De Montfort University har under de senare åren byggt upp en stark kompetens vad gäller idrottsvetenskaplig forskning och utbildning. Under det kommande året kommer dock denna kompetens att dräneras betydligt. Flera kvalificerade lärare kommer att lämna universitetet. Denna flykt drabbar särskilt Sport Management utbildningen där både Trevor Slack och John Amis, två av världens mer framträdande Sport Management-forskare, flyttar till Canada respektive USA. Ett universitetsprograms kvalitet står och faller med dess lärares forskarkompetens. Hur De Montfort kommer att tackla denna "brain-drain" återstår att se.

Loughborough University⁴³

Ett universitet som inte nämnvärt behöver oroa sig för fanflykt av kvalificerade lärare är Loughborough University, som under 30-40 år har varit Storbritanniens främsta universitet vad gäller idrotts- och fritidsvetenskaplig utbildning. Fyrtioalstgenerationens förestående pensionering torde vara ett större hot mot denna position än locktoner från andra universitet. Ett aktuellt exempel på universitetets framträdande roll är den utvärdering som den brittiska myndigheten *The Quality Assurance Agency for Higher Education* publicerade i februari 2001. Universitetet fick 23 av 24 möjliga poäng. Bedömningen omfattande både innehåll och genomförande av utbildningen samt kringresurser.⁴⁴

Vid LU bedrivs undervisningen i Physical Education, Sport Science och Recreation Management vid samma institution. Undervisning inom Physical Education och Sport Science har en 60-årig historia. *Recreation Management* infördes på Mastersnivå, som ett nytt studieområde 1969. Då var programmet det första av sitt slag i Storbritannien. LU var också det första universitet i landet som inrättade en professur i ämnet år 1990. Den första innehavaren av tjänsten var Sue Glyptis. Efter hennes hastiga frånfälle 1995 fick Ian Henry tjänsten.

Utbildningen inom Recreation Management – en fritidsvetenskaplig utbildning – kommer att inför läsåret 2001-02 genomgå förändringar. Namnet kommer att ändras till *Sport and Leisure Management* för att bättre spegla innehållet. Den brittiska fritidssektorn talade under 1960-talet om "recreation service", men har sedan 1970-talet alltmer gått över till beteckningen "leisure service". Begreppet "recreation" har blivit omodernt. Samtidigt har idrott och fysisk aktivitet alltid varit en viktig komponent i utbildningen.

LU har en stor stab av lärare och forskare inom *Sports Science*, *Health Science*, *Teacher Education* och *Recreation and Leisure Studies*. Flera forskare är ledande inom sina respektive fält, inte bara i Storbritannien utan även internationellt.

LU bedriver också en konsultativ verksamhet gentemot kommuner, organisationer och företag och har inrättat ett par forskningsinstitut. Institutionen är välutrustad med laboratorier, testutrustning och datorer. Dessutom finns inom området idrottsanläggningar (inom- och utomhus) för både utbildning och studenternas motionsverksamhet.

---

⁴² *Sport & Leisure Management. Student Handbook 2000-2001. Master of Arts. Postgraduate Diploma, Postgraduate Certificate.* De Montfort University, Bedford 2000.

⁴³ Presentationer bygger på intervju med prof. Barry Houlihan, Loughborough, 17 juli 2001 samt av informationsmaterial från universitetet samt publicerat på internet, <http://www.lboro.ac.uk/departments/sses/undergrad/teachinggroups/salm.html>.

⁴⁴ The Quality Assurance Agency for Higher Education. *Subject Review Report. Loughborough University. Hospitality, Leisure, Recreation, Sport and Tourism.* February 2001 Q167/2001.

Undergraduate

Vid universitetet kommer fr.o.m. HT 2001 undervisning att bedrivas inom i huvudsak tre program:

- Physical Education and Sport Science
- Physical Education, Sport Science and Recreation management
- Sport and Leisure Management

Programmen kan kombineras med andra utbildningar inom naturvetenskap, matematik, språk, geografi m.m. Inom varje program är ett antal kurser obligatoriska, men därutöver finns ett antal kurser som studenterna kan välja mellan.

Eftersom utbildningen i Sport and Leisure Management är under omarbetning går det inte att i detalj jämföra kurserna inom detta programområde med de båda andra. Av tidigare kursplaner framgår emellertid att de olika kurserna förekommer i varierande utsträckning inom alla tre program. Detta framgår även av den nedanstående presentationen.

Sport and Leisure Management

Utbildningen ger en grundläggande förståelse för och meningen med människors fritidsaktiviteter. Genom managementperspektivet får studenterna kännedom om fysiska, ekonomiska och miljömässiga resurser för att möta människors fritidsbehov. Utbildningen är knuten till allmänt managementinriktade kurser som ekonomi, finansiering, marknadsföring, human resources och strategisk positionering. I grundläggande samhällsvetenskapliga kurser tas lärarna från *School of Business*.

Utbildningen är treårig. De som önskar kan lägga till ett fjärde år, som till stor del består av praktik. Resultatet blir en högre examen *BSc with Diploma in Professional Studies*.

Den nya utbildningen i Sport and Leisure Management har följande kurser:⁴⁵

Årskurs 1

- Applied Sport and Leisure Research
- Environment of Leisure Management.
- IT for Physical Education
- Leisure Market Analysis
- Management of Human Resources
- Research Methods
- Sociology of Sport and Leisure
- Sport and Leisure and Provision
- Statistics
- The Sport and Leisure Industries

Årskurs 2

- Countryside Recreation
- Financial Management
- Management of Human Resources
- Marketing for Sport and Leisure Organisations

- Principles of Financial Management
- Research Methods
- Sociology of Leisure
- Sport and Leisure Markets Analysis
- Sports Planning and Provision
- Tourism Studies

Årskurs 3 och 4

- Countryside Recreation
- Fundamentals of Strategic Management
- Leisure and Welfare
- Organisational Change for Sport and Leisure
- Research Project
- Sport and Leisure Policy Analysis
- Sports Planning and Provision
- Tourism Studies

---

⁴⁵ Även här har vi listat kurser oavsett om dessa är obligatoriska eller valbara. Vissa kurser är också längre och mer omfattande än andra. Listan är till för att ge läsaren en bild av utbildningarnas innehåll.

Physical Education and Sport Science

Utbildningen inom Physical Education är nära sammankopplad med Sport Science. Genom val av kurser kan studenterna själva välja inriktningar.

Physical Education har en pedagogisk inriktning mot undervisning och coaching. Utbildningen erbjuder också många praktiska moment. Sports Science är mer akademiskt inriktad mot fysiologiska, biomekaniska, psykologiska faktorer.

Årskurs 1

- Analysis and Performance in Sport
- Exercise Physiology
- Fitness and Training
- Introduction to Pedagogy for PE and Sport
- IT for Physical Education
- Research Methods and Statistics
- Sociology of Sport and Leisure
- Sport Psychology
- Sports Biomechanics

Årskurs 2

- Analysis and Performance in Sport (association football, athletics, basketball, cricket, dance, gymnastics, hockey, netball, rugby union, swimming, tennis and volleyball)
- Fitness and Training
- Research Methods

Sports Technology

Vid *Department of Manufacturing Engineering* finns en utbildning som kombinerar Sports Science, design och teknologi inom idrotten. Fokus riktas mot utrustning och anläggningar, såväl deras design som tillverkning, underhåll och användningsområden. Utbildningen vänder sig i första hand till studenter som vill arbeta inom företag som tillverkar och säljer idrottsutrustningar.

Årskurs 1 och 2

- Application of Product Design
- Engineering Computing
- Fitness and Training 1 and 2
- Industrial Design
- Leisure Planning and Provision
- Marketing for Sport and Leisure
- Mathematics and Statistics.
- Performance Measurement
- Product Design (Ergonomics)
- Product Design (Visualisation)
- Sports Biomechanics 1 and 2
- Sports Technology and materials 1 and 2

Årskurs 3

- Applied Sport Science (involving an in-depth study of one sport)
- Child Development
- Exercise and Health
- Exercise Physiology
- PE and Sport in the International Context
- Physical Activity
- Sociology of Sport
- Sport Psychology
- Sports Biomechanics
- Teaching and Coaching Studies

Årskurs 3

- CAM Manufacturing Systems
- CAM-CNC Technology
- Computer Aided Design
- Individual Project
- New Product Development
- Physical Activity and Impairment
- Polymer Processing Technology
- Polymer Science and Materials
- Product Design
- Sports Biomechanics 3.
- Sports Equipment Industry
- Sports Technology and Materials 3.

På postgraduate-nivån finns följande program

- MSc Physical Education
- MSc/Diploma Sport Science
- MSc Sport and Leisure Management
- MPhil and PhD (avhandlingsarbete)
- MSc/Diploma in Exercise Physiology

MSc in Sport and Leisure Management

Grunden för utbildningen ligger i en samhällsvetenskaplig förståelse av människors behov av samt materiella och samhälleliga förutsättningar för att skapa en icke-materiell livskvalitet (fritid). Masterutbildningen, som har funnits sedan 1969, har enligt LU under ett par decennier bidragit till en professionalisering av fritidssektorn inte bara i Storbritannien utan i världen som helhet. Åtskilliga studenter från andra delar av världen har också sökt sig till LU för att få en kvalificerad utbildning. Utbildningen består av följande kurser:

- Applied leisure research
- Individual project
- Introduction to Financial management
- Leisure Management: theory and practice
- Leisure Markets and Industries
- Management of human resources
- Managerial economics
- Marketing management
- Statistical Analysis
- Strategic management
- Survey and Research Methods
- Theories of Leisure and Organisations

De allmänna managementkurserna leds av lärare från universitetets Business School. De övriga svarar institutionen själv för.

MSc Physical Education

Programmet är en fortbildning av idrottslärare för att fördjupa deras teoretiska kunskande. Utbildningen hänger samman med den brittiska regeringens strävan att höja lärarnas kompetens och därpå följande krav på lärarna att delta i en kvalificerad och längre fortbildning.

Följande kurser ingår:

- Continuing Professional Development and Physical Education Teacher
- Exercise Promotion and Prescription
- Innovation and Change in Physical Education
- Pedagogy, Exercise and Children's Health
- Policy and Curriculum Developments in Contemporary Physical Education
- School Effectiveness and School Improvement
- Sport Psychology
- Sports Technology

Utbildningen organiseras delvis i samarbete med Department of Education.

Utbildningarna för *MSc/Diploma Sport Science* och *MSc/Diploma in Exercise Physiology* ligger varandra innehållsligt nära. Däremot är det stor skillnad på dessa program jämfört med Sport and Leisure Management. Studenterna har dock möjligheter att inom sitt fria val ta kurser från de tre programmen.

Som vi ovan har nämnt ligger LU vid den internationella forskningsfronten. Här anges några teman, som forskarna under senare tid har intresserat sig för:

- Development of sport and recreation in forests.
- Employee recreation interests in large national companies
- National Parks of England and Wales as a resource for recreation
- Sport and tourism
- The role of recreation in urban regeneration
- Transnational analysis of leisure policy in Europe
- Trends in water-based recreation
- Women and sport

Arbetsmarknad

En väsentlig fråga är inom vilka sektorer som studenterna får arbete efter avslutad utbildning. De som har gått igenom Recreation Management (den äldre titeln) har fått arbete inom följande yrkesområden Commercial Leisure Organisations, Education, Local and Central Government, National Voluntary Organisations, Sport and Leisure Management, Sports Development, Sports Planning and Consulting samt universitetens utbildning och forskning.

De som har gått igenom Sports Science-utbildningen har fått arbete inom Coaching, Exercise Prescription and Testing, Fitness Industry, National Coaching Foundation, Sport Public Relations and Promotion, Recreation and Leisure Management, Sports Council (Admin.), Teaching samt universitetens utbildning och forskning.

London Metropolitan University (f.d. University of North London)⁴⁶

Undergraduate

Vid universitetet är den idrotts- och fritidsrelaterade utbildningen uppdelade på två enheter. *The School of Health and Sport Science* organiserar utbildningar inom *Sport Science*, medan *The Business School* driver utbildningar inom managementfältet för hela området – arts, leisure, sport, tourism. Idrottsläroverutbildningen ligger inom *Faculty of Humanities and Education*.

Inom *Sports Science* finns följande utbildningsprogram:

- BSc Sports Science
- BSc Sports Therapy
- Sports Science and Fitness Evaluation (tvåårig utbildning – Diploma examen)

Programmen koncentreras till anatomi, fysiologi, biokemi, näringslära och andra mer naturvetenskapliga/medicinska områden. Utbildningen kan också kombineras med andra program som *Human Nutrition*, *Biological Sciences* eller *Sport Management*. Programmet för *Sports Therapy* är än mer inriktat mot det medicinska området och torde närmast likna den svenska sjukgymnastikutbildningen.⁴⁷

Inom *School of Business* erbjuds flera olika managementinriktade program:

- BA Arts Management
- BA Events Management
- BA Facility Management
- BA Hospitality Management
- BA International Leisure and Tourism Management
- BA Leisure Studies
- BA Sports Management
- BA Tourism Management
- BA Travel Management
- HND Sport and Leisure Management (tvåårig Diploma utbildning)

Det breda utbudet av specialiseringar löser två problem. För det första kan man i större utsträckning möta studenternas intresseinriktningar, vilket ökar studentantalet. För det andra kan universitetet finansiera flera lärartjänster, vilket också innebär möjligheter för lärarna till specialiseringar och därmed höjningen av kvaliteten på undervisningen. Flera kurser är också överlappande, vilket innebär att de förekommer i olika kombinationer över programmen. Detta framgår när vi jämföra utbildningarna inom Sports/Leisure/Tourism och Arts Management.

---

⁴⁶ Presentationen bygger på intervju med Bob Lintell 18 juli 2001 samt på publicerat material från universitetet, se www.londonmet.ac.uk/ug-prospectus/courses/sports-management-ba.cfm.

⁴⁷ Jag har inte haft anledning att närmare granska dessa utbildningar.

Som vi ser av översikten överlappar de fyra områdena idrott, fritid, turism och kultur varandra innehållsligt. Detta skapar möjligheter till lärartjänster som är specialiserade med avseende på kompetens. Därmed ökas kvaliteten på undervisningen, vilket inte skulle vara möjligt om lärare tvingas att undervisa inom områden de inte behärskar.

	Sports Management	Leisure Studies	Tourism Studies	Arts Management
Årskurs 1:	Studenterna läser i huvudsak grundkurser från School of Business			
Årskurs 2:	Sport in Society	The Leisure Industry		Arts & Cultural Industries
	Public Policy of Leisure & Tourism	Samma	Samma	Samma
	Operations Management of Leisure & Tourism Services	Samma	Samma	
	Marketing of Leisure & Tourism Services	Samma	Samma	Samma
	Leisure Planning & Development	Samma	Tourism Development	Operations Management
	Financial Decision-Making	Tourism, Culture & Society	Samma som Leisure Studies	Leisure Planning & Development
Årskurs 3:	Contemporary Issues in Sports Management	Leisure, Culture & Society	Contemporary Issues in Leisure & Tourism	Museums & Heritage
	Provision & Practice in Sport & Recreation	Political Economy of Leisure	Fragile Destination Environments	
	Sports Forms	Cultural Policy	Tourist Attraction Management	Cultural Policy
	Technologies & Culture	Landscapes of Leisure & Tourism	The Business of Tourism	Landscapes of Leisure & Tourism
	Outdoor Recreation Management	Gender, Leisure & Tourism	Samma som Leisure Studies	Arts Management
	Financial Management for Leisure & Tourism	Samma	Destination Marketing	Financial Management for leisure & Tourism
	-	-	Tourism, Economic Development & Planning	
	-	-	Transport Economics	Economics of Film & Entertainment
	-	-	The Business of Tourism	
	Research Methods for Leisure & Tourism	Samma	Samma	Samma

Samtidigt ges möjligheter till specialisering inom respektive område. Det bör påpekas att studenterna har stora möjligheter att välja kursmoduler efter egen smak och intresse. Denna möjlighet ökas genom denna breda ansats som universitetet erbjuder.

Postgraduate-nivån

På Postgraduate-nivån har universitetet följande program:

- MA Arts and Heritage management
- MA Leisure and Tourism Studies
- MA International Tourism Policy
- MA Sport Management

I översikten ser vi hur kurserna och innehållet även på denna nivå delvis överlappar varandra. Här är det egentligen bara programmet mot internationell turism som avviker från de övriga tre.

Arts and Heritage Management	Leisure and Tourism Studies	Sports Management	International Tourism Studies
Theoretical Perspectives in Leisure and Tourism	Samma	Business Management in Sport	Transnationalism, Globalization and the Political Economy of Tourism
Arts Management	Policy and Planning in Leisure and Tourism	Samma	Tourism Marketing
Museums, Arts and Heritage Strategies	Political Economy of Leisure and Tourism	Strategic Management in Sport	Social and Economic Dynamics of Tourism
Sustainable Tourism Planning	-	Managing Adventurous Sport	Sustainable Tourism Planning
Leisure Landscapes	Samma	The Politics of Sports Policy	-
Tourism, Culture and Society	Sport, Culture and Society	Samma	-
Research methods	Samma	Samma	Samma
Dissertation	Samma	Samma	Samma

Slutsatser för Sverige

Av erfarenheterna från Tyskland och England kan vi dra tre intressanta slutsatser. För det första betonar samtliga av mina informanter den *samhällsvetenskapliga* inriktningen på Sport management-utbildningen. För det andra – vilket egentligen är den logiska konklusionen av den första – har man, m.u. för Loughborough, skilt på idrottslärarutbildningen och den idrottsvetenskapliga utbildningen, inkl Sport management-utbildningen. För det tredje finns en nära koppling mellan ”sport” och ”fritid”. Denna koppling är särskilt tydlig i England. Jag skall diskutera dessa med ett svenskt perspektiv för ögonen.

Alla mina informanter har betonat att Sport Management-utbildningen i första hand är en management-utbildning och i andra hand en idrottsutbildning. Det är således managementteorier från ämnen som ekonomi, organisationsteori, politik och sociologi som måste bilda den teoretiska kärnan i ett sport managementprogram för att detta skall kunna nå tillräcklig kvalitet. Den idrottspecifika delen av utbildningen kan ses som en applikation av dessa teorier.

I Tyskland förekommer förvisso i grundstudiet kurser i både anatomi och fysiologi, men detta var Hans-Dieter Horch olycklig över. Det dröjde för länge innan studenterna kom in på managementkurserna, menade han. Hans missnöje är förståeligt. Varför skall en manager/organisationsledare läsa anatomi och fysiologi? Det är naturligtvis bättre att han eller hon fördjupar sina samhällsvetenskapliga kunskaper.

Skilj mellan utbildning av idrottslärare och Sport Management

Mina intervjuer och min inläsning av litteraturen leder fram till slutsatsen att vi även i Sverige bör skilja mellan idrottslärar- och Sport Management-utbildningar. Detta ger många poänger.

Även om bägge utbildar inom fältet idrott, så är målen med utbildningarna helt olika, teorierna som ligger till grund för utbildningarna är också olika. De arbetsuppgifter som det båda utbildningarna är tänkta att leda till är helt olika. Slutligen kan vi också konstatera att det i Sverige hittills faktiskt har varit omöjligt att inom ramen för utbildningar till idrottslärare – högskoleprogrammen i ”Idrott och hälsa” – eller till idrottspedagoger etablera ett Sport managementprogram. Vad detta beror på kan vi fundera över.

Högskoleorganisatoriskt måste således ett kvalificerat Sport managementprogram läggas som en valbar utbildningsgång nära universitetens program för ekonomi och/eller offentlig förvaltning.

Detta måste vara huvudstråket vid uppbyggandet av ett Sport managementprogram. Därutöver kan enskilda studenter vara intresserade att ta vissa kurser från idrottslärarprogrammet eller från sport managementprogrammet. Det får i så fall göras inom ramen för utbildningsprogrammets valbara kurser.

Vidga synen på Sport Management

Vi har i Sverige notoriskt svårt att förstå begreppet ”fritid” på ett mer kvalificerat sätt. I Sverige reduceras begreppet vanligen till verksamhet för barn och ungdomar – gymnasiets ”Barn och fritidsprogram”, fritidshemmen och fritidsgårdar för bara ungdomar. Den kommunala ”fritidssektorn” har varit måttligt intresserad av att utveckla en djupare förståelse för begreppet ”fritid”, vilket bl.a. visar sig i de sammanlagda ”kultur och fritidsförvaltningarna”. På många håll står de kommunala ”fritidsfrågorna” som synonymer med ”idrotts”frågor. I *Nationalencyklopedin* defi-

nieras fritid som ”den del av dygnet och veckan som inte upptas av arbete, måltider och sömn”.⁴⁸ Denna definitionstyp brukar i den fritidsvetenskapliga diskursen betecknas som en ”restdefinition” – fritid är den rest som blir över när allt (underförstått) viktigt har utträttats. Så definierades fritid/leisure inom fritidsvetenskapen fram till 60-talet. Så icke längre! Vi ligger således ca 30-40 år efter i vår förståelse av begreppet fritid.

Detta beror på framför allt två förhållanden. För det första har vi inte i Sverige en ”fritids”rörelse, som kan driva fritidssektorns frågor. Här kan vi jämföra med den annorlunda situationen i alla anglo-sachsiska länder. I USA verkar *National Recreation and Park Association* (NRPA) och i Storbritannien *Institute for Sport, Parks and Leisure* (ISPAL) samt *Institute of Sport and Recreation Managers* (ISRM). Liknande organisationer kan vi finna även i Canada, Australien och Nya Zeeland. Alla organisationer är verksamma för att professionalisera framförallt den kommunala eller offentliga fritidssektorn och att bedriva lobbyarbete för sektorns frågor.

Det andra förhållandet är avsaknaden i Sverige av högskoleutbildningar som knyter an till det internationella forskarsamhällets *Leisure Science*-tradition. Detta hänger i sin tur samman med att den kommunala fritidssektorn liksom det frivilliga föreningsväsendet under ett par decennier har nöjt sig med en tvåårig fritidsledarutbildning på folkhögskola. Denna postgymnasiala utbildning styrs som all folkhögskoleutbildning av folkhögskoleförordningen, som framför allt är avpassad för gymnasiet och inte för högskolan. Därmed har en djupare förståelse för fritidssektorns och fritidens betydelse för individer, organisationer och samhälle inte gått att skapa.⁴⁹

I Leisure Science-perspektivet ses fritid som icke-materiell livskvalitet, vilken vi skaffar vi oss genom att engagera oss i fysiska, kulturella och sociala aktiviteter som vi utför frivilligt och genom en inre motivation.⁵⁰ Akademiskt har Leisure Science perspektivet en stark ställning i alla anglo-sachsiska länder, även om verksamheten är organiserad under olika benämningar.

Det här får också effekter på utbildningarna. För det första finns såväl i England som i Tyskland en nära koppling mellan ”Sport and Leisure”. I Loughborough har man redan på undergraduate-nivån en sammanhållen utbildning kring Sport and Leisure Management, låt vara med olika möjligheter till val mellan de båda inriktningarna. I De Montfort har man slagit samman de två först på Master-nivån. I Tyskland är de två visserligen skilda efter det gemensamma första året, men institutionerna ligger geografiskt vägg i vägg och lärarna undervisar på bägge programmen.

Managementinriktningen syftar till att träna studenterna i att styra organisationer, kommersiella eller ideella, stora eller små. Dessa har alla det gemensamt att de arrangerar upplevelser, oavsett om vi får upplevelsen som åskådare till en idrottstävling, som en fysisk kick när vi svettas i ett av gymets många maskiner eller som åskådare till ett kulturevenemang vi besöker som turister.

Managementinriktningen gör också kopplingen till samhällsvetenskapliga institutioner som företagsekonomi, juridik, sociologi och statskunskap naturliga. Såväl Horch som Trevor Slack framhöll under mina intervjuer vikten av att hålla kontakter med ”moderinstitutionerna” och intressera även traditionella ekonomer, jurister m.fl. för studiet av det specifika i idrotten.

Genom att betona management-aspekten så kan vi säga att Sport Management-utbildningarna har mer gemensamt med liknande managementutbildningar inom turism och kultur (Tourism/Management och Arts/management) – förutom fritidssektorn - än med idrott i dess idrottslärare/sport science betydelse. I London har man gått längst i försöken att integrera dessa utbild-

---

⁴⁸ *Nationalencyklopedin*, Sjunde bandet, 1992, 54.

⁴⁹ Om Leisure Science-traditionen i utbildning och forskning, Se Olson, Hans-Erik, *Fritidsvetenskaplig utbildning*, op. cit.

⁵⁰ För en svensk presentation av traditionen, se Olson, Hans-Erik, *Fritid eller kultur? Ett försök till en fritidsvetenskaplig syntes* (kommande).

ningar, vilka naturligtvis ger synergieffekter både vad gäller innehåll och ekonomi. Denna syntes borde skapa dels ett spännande och gränsöverskridande akademiskt klimat, som borde locka studenter, dels bättre underlag för lärare, vilka kan användas i flera utbildningsinriktningar, samtidigt som underlaget blir tillräckligt stort att anställa specialister bland lärarna och därmed kvalitetshöja utbildningen.

Studenternas arbetsmarknad utgör ytterligare ett argument för att vidga synsättet. Om vi utgår från begreppet ”idrott” i snäv mening och därför enbart tittat på RF:s förbund och klubbar, så kan vi konstatera att den övervägande delen av klubbledarna arbetar frivilligt vid sidan av ett lönearbete. En god Sport managementutbildning kan ha betydelse även för dem, men enbart ur en folkbildningsaspekt. Ur ett Sport managementprogram kan lämpliga delar brytas ut, populariseras och erbjudas inom ramen för SISU:s verksamhet.

En mycket stor del av dem som lönearbetar inom RF-systemet är lönebidragsanställda och knappast heller aktuella för att gå en treårig högskoleutbildning. Återstår några hundra anställda främst inom storklubbar och förbund. Den arbetsmarknaden är snart mättad.

Vidgar vi perspektivet till ”fritid”, så öppnar vi utbildningsdörrarna till den kommunala fritidssektorns anläggningar och förvaltningar. Vi öppnar upp mot friluftslivets organisationer samt Friskis & Svettis, gymen m.fl. Inom fritidssektorn finns också övriga ideella organisationer och folkrörelser, vilka inte heller har någon etablerad utbildning på högskolenivå. ”Public and non-profit management” är en engelsk term som beskriver detta fält och som svenska universitet och högskolor ännu inte har intresserat sig särskilt mycket för.

”Sport tourism” är ett begrepp som under de senaste åren har blivit alltmer uppmärksammat. Människor reser – ibland över halva jorden – för att antingen titta på idrottstävlingar eller för att delta själv. Golfresor är en viktig nisch inom den internationella turismen, likaså alla maratonlöpare, som inte nöjer sig med att nöta hemlandets asfaltgator.

Turismen har under de senaste 20 åren utvecklats till en egen näringsgren med hög svansföring. Idrottsnäringen har ännu inte kunnat eller velat inse sin samhällsekonomiska potential. Alla tecken tyder på att de offentliga bidragens sötebrödsdagar är räknade. Då gäller det också för idrottens organisationsledare att strategiskt positionera sina organisationer så att man kan maximera både inkomster och ideell nytta med sin verksamhet. Kopplingen mellan idrott och turism kommer att bli ”het” under det kommande decenniet!

Idrott – fritid – kultur och turism hör alla ihop på det sättet att vi söker en icke-materiell upplevelse. Detta oavsett om vi joggar i skogen, går på ett derby, deltar i en föreningsdebatt, sjunger i kör eller går på en teaterföreställning. Att ge alla de människor som redan idag på heltid organiserar dessa aktiviteter, borde vara ett spännande uppdrag för kreativa och entreprenörsinriktade universitet och högskolor.

Inom fälten ”Sport Management” och ”Leisure Science” finns livaktiga internationella organisationer, vetenskapliga tidskrifter och konferenser. Studenter och lärare måste resa ut för längre tids vistelser i andra länder för att söka rätt på forskningsfronten. Utlänningar måste ges möjlighet att komma till oss. Endast så, kan vi bygga upp en utbildning som skaffar sig ett gott rykte i det internationella forskarsamhället och inom idrottsvärlden!

VDN-märk Sport management-utbildningarna

För några år sedan var det ingen i Sverige som talade om Sport management. Ointresset för en samhällsvetenskaplig utbildning om sport och idrott var bedövande. Den situationen har nu delvis ändrats. Nu talar alla om Sport management och varje högskola med utbildning mot idrott tycks vara inne på att starta ett program. Denna utveckling är i och för sig positiv, men som alltid när drevet går är risken stor att hela idén förfuskas.

● När jag för tre år sedan var handfast började intressera mig för Sport management upptäckte jag att det rådde en stor förvirring om vad saken handlade. De flesta tyckte sätta likhetstecken mellan ledarskap och management. Så enkelt är det ju inte. För det första är det en väsentlig skillnad på att leda ett gäng idrottare i en träning eller tävling och att leda en organisation. Det är det senare som en manager sysslar med och för det behöver hon en annan utbildning och kompetens. Idrotts-högskolornas och idrottspedagogernas ledarskapsutbildningar är således ur ett managementperspektiv helt ointressanta. Däremot är de intressanta ur andra perspektiv, men det är en helt annan sak.

Managementbegreppet har också misshandlats av företagsekonomer. Alla kan inte skilja mellan administration och management. En administratör sköter organisationens inre liv. Hon skall hålla ordning på papper, paragrafer, verifierationer och personal. Administratören är så att säga fartygets maskinchef med full koll på fartygets alla inre system. En manager skall förvisso kunna även sådant, men därutöver skall hon vara strateg. Hon skall stå på fartygets kommandobrygga och veta både vart fartyget skall ta vägen och var alla farliga grynnor ligger. Därmed behöver även en administratör och en manager/strateg olika kompetenser.

En administratör skall vara duktig på juridik och ekonomi.

En strateg måste dessutom vara duktig i organisationsteori, politik och sociologi.

Ett kvalitetsinriktat Sport managementprogram måste därför ligga inom samhällsvetenskaplig fakultet. Ingen annanstans! Det måste ha sin tyngdpunkt i ämnen som ekonomi, juridik, organisationsteori, sociologi och statskunskap.

Dessa ståndpunkter har jag inte kommit på alldeles själv. För att få någon ordning på Sport managementdebatten sökte idrottshistorikern Bill Sund och jag pengar för att åka ut i världen och se hur man på olika håll uppfattar Sport management. Området är internationellt snabbt växande och de bättre universiteten har 10-20 års erfarenhet av området.

Själv åkte jag i somras till Tyskland och England. Vid Deutsche Sporthochschule i Köln träffade jag Hans-Dietrich Horch, nationalekonom och Tysklands första professor i Sportökonomie und Sport Management. I vardagslivet är han omgiven av 100-tals idrottsforskare, men han underströk vikten av att stimulera samhällsvetenskapliga forskare att intressera sig för idrott som forskningsfält. Därför har han engagerat sig i forskningskonferenser där idrottens ekonomi, politik och organisationsfrågor tas upp. Flera universitet håller nu också på att tillsätta professorer i Sport Management.

Liknande tongångar hörde jag i Bedford - De Montford University där Trevor Slack verkade. Slack, som är sociolog, betraktas internationellt som den ledande forskaren i Sport management. Han dundrade mot hela Sport Managementtraditionen. En skicklig jurist, politolog eller sociolog kan läsa in sig på den internationella sport managementlitteraturen på en vecka. Däremot kan en lärare från Physical Education (idrottslärarutbildningarna) inte lika lätt läsa in sig på samhällsvetenskaplig teori. Tyckte Slack.

Loughborough University har länge varit Englands absolut främsta universitet både i Sport Science och Recreation Management, den brittiska temen för fritidsvetenskap (Leisure Science). Barrie Houlihan och Ian Henry, båda politologer, underströk behovet av att göra en syntes mel-

lan idrott och fritid. Från hösten 2001 gör Loughborough om sitt fritidsvetenskapliga program till Sport and Leisure Management.

Britterna har ett stort antal kommunala anläggningar - Sport/Leisure Centres - som vänder sig till allmänheten. Dessa behöver strateger - managerns - med uppgift att bli marknadsföra anläggningarna till de grupper som inte kommer dit självmant, men som borde gå dit.

Bredden på utbildningen är viktig, samtidigt som studenterna kan välja mellan olika inriktningar beroende på intresse och yrkesdrömmar. Henry underströk den akademiska kvaliteten på Loughboroughs managementprogram. Studenterna finns överallt i det brittiska samhället. En har t o m blivit direktör hos Marks and Spencer, fjärran från allt vad idrott heter.

För alla rektorer är det frestande att hålla upp pekfinger för att känna av vart utbildningsmarknadens vindar blåser. Resultatet blir utbildningsprogram av högst skiftande kvalitet.

University of North London har ett intressant upplägg. Vid sidan av Sports management har de program för Leisure Studies, Tourism Studies och Arts Management. Vissa kurser är gemensamma, andra är specifika för respektive område. Detta skapar synergieffekter. Man får både fler studenter och fler kvalificerade lärare.

Referatet är en kort sammanfattning av min 32-sidiga rapport Sport management i Europa. Denna och Bill Sunds rapport från sin resa till USA och Kanada finns som offentlig handling hos idrottsenheten på näringsdepartementet.

De frågor som Bill och jag diskuterar är viktiga för alla svenska högskolor som nu tänker starta Sport managementprogram. Vad jag hittills har sett av dessa försök har inte imponerat. Alla tycks vara inne på att erbjuda en teoretiskt enklare utbildning i idrottsadministration och därför nöja sig med lite ekonomi och juridik vid sidan av coaching.

Svenska högskolor har ännu mycket att lära av de goda utländska exemplen.

Detta hänger samman med att vi i Sverige har så få kompetenta samhällsvetare som intresserar sig för sport och idrott som forsknings/utbildningsfält. Vi behöver stimulera ekonomer, ekonomhistoriker, kulturgeografer, organisationsteoretiker, sociologer och statsvetare till att böja intressera sig för området. Det stimuleringsarbetet återstår att göra!

Det svenska utbildningsväsendet - från grundskolan till högskolan - har under de senaste 10 åren blivit beroende av elev- och studentpengar. För alla rektorer är det frestande att hålla upp pekfinger för att känna av vart utbildningsmarknadens vindar blåser. Resultatet blir utbildningsprogram av högst skiftande kvalitet. Alla utbildningsprogram behöver VDN-märkas! Det gäller särskilt på nya områden som inte har stadgat sig.

Hur skall då studenterna kunna orientera sig på marknaden och göra ett klokt val? Vilka Sport managementprogram spelar i elitserien? Vilka nöjer sig med gärdsgårdsserien?

Mitt svar till vilna Sport managementstudenter är: Kolla upp hur många poäng av utbildningen som kommer från samhällsvetenskapliga ämnen som företags/nationalekonomi, juridik, sociologi, statskunskap.

Finns du att 80-90 procent av programmets kurser kommer från dessa ämnen, är programmet antagligen bra. Är andelen lägre bör du i stället välja ett ekonom- eller förvaltningsprogram. De 4-5 böcker på svenska som har bäring mot Sport management kan du sedan läsa in på en vecka. Ett alternativ är naturligtvis att åka till Köln eller London.

En student som har gått ut ett kvalificerat Sport managementprogram skall ha teoretiska kvalifikationer också för en ledande befattning inom kommunal kultur och fritid, Ericsson eller Polar Music. Det får man inte efter en snäv utbildning i idrottsadministration!

Hans-Erik Olson
Fil dr, idrottsforskare